

Cami Sohbetleri

**Âyet Hadis
Dinî Bilgiler**

KASIM 2018

İSTANBUL MÜFTÜLÜĞÜ

Genel Koordinatör
Prof. Dr. Hasan Kâmil YILMAZ
İstanbul Müftüsü

Yayın Yönetmeni
Veysel İŞILDAR
İstanbul Müftü Yardımcısı

DERLEME HEYETİ

Başvaiz Fatma BAYRAM (*Dini Bilgiler*)
Baş İmam Hatip Ömer CİHANGİR (*Ayetler ve Tefsirleri*)
İmam Hatip Dr. Mesut ÇAKIR (*Hadisler ve Şerhleri*)
İmam Hatip Emir Faysal ARVAS (*Dini Bilgiler*)

Tashih: Dr. Nurhayat Haral Yalçı

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلالًا طَيِّبًا وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

“Allah’ın size verdiği helal ve temiz rızıklardan yiyin ve iman etmiş olduğunuz Allah’ın yasaklarından sakının.”

Maide 5/88.

Bu ayette geçen “yiyin” ifadesi, -meşruiyet çerçevesi içinde- “yeme, içme, giyinme, seyahat etme gibi yollarla dünya nimetlerinden yararlanın” anlamında olup insanın günlük yaşantısının vazgeçilmez gereklerinden ve dünya nimetlerinden istifade etmenin en belirgin yolu ve örneği olmasından ötürü “yeme” fiili esas alınmıştır (İbn Atıyye, II, 229). Nitekim Türkçe’de yemek fiili “ihtiyaçlarını karşılama amacıyla malını harcamak” anlamında da kullanılmaktadır. Ehl-i sünnet bilginlerinin yorumuna göre rızık, yararlanılabilecek her şeyi kapsayan bir kavramdır. Mu‘tezile’ye göre ise, ancak helal yoldan sahip olunan imkânlar rızık olarak adlandırılabilir (İbn Atıyye, II, 229; rızık konusunda ayrıca bk. Rûm 30/37-40; Sebe’ 34/34-36; Şûrâ 42/27).

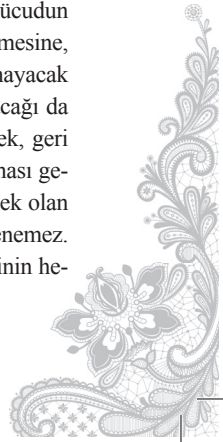
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَا مَلَأَ آدَمِيَّ وَعَاءَ شَرًّا مِنْ بَطْنٍ، بِحَسْبِ ابْنِ آدَمَ أَكْلَاتِ يُقْمَنَ صُلْبُهُ، فَإِنْ كَانَ لَا مَحَالَةَ فَتُلْتُ لِطَعَامِهِ وَتُلْتُ لِشَرَابِهِ وَتُلْتُ لِنَفْسِهِ

“Hiçbir kişi, midesinden daha tehlikeli bir kap doldurmamıştır. Oysa insana kendini ayakta tutacak birkaç lokma yeter. Şayet mutlaka çok yiyecekse, midesinin üçte birini yemeğe, üçte birini içeceğe, üçte birini de nefesine ayırmalıdır.”

Tirmizi, Zühd 47.

Peygamber Efendimizin tka basa doldurulan mideyi tehlikeli bir kaba benzetmesi, insan sağlığı ve sıhhati ile yeme içmenin yakın ilişkisini etkili bir şekilde ortaya koyar. Bu dünyada hayatı devam ettirecek miktarda yemekle, yeme içmeyi hayatın gayesi haline getirmek arasındaki farkı iyi kavramak gerekir. Yeme içmede gerekli olan ölçünün, vücudun güç ve kuvvetini devam ettirecek, kişinin yaptığı işte çalışamayacak kadar zayıf düşmesine, Allah’a kulluk görevini yerine getiremeyecek derecede takatsiz kalmasına yol açmayacak bir miktar olduğu kabul edilir. Bunun her kişiye göre az çok değişen bir miktar olacağı da tabiidir. Bu sebeple Peygamberimiz, midenin üçte birinin yemek, üçte birinin içecek, geri kalan üçte birinin de rahat hareket etme imkânını sağlayacak nefes alma miktarı olması gerektiğini söyleyerek, bizlere ideal bir ölçü vermiştir. Hayattaki gayesi yemek ve içmek olan bir insanın aklının ve idrakinin normal çalıştığı, yönelişlerinin isabetli olduğu söylenemez. Bu şekilde hareket edenler, yüksek insanlık ideallerine de sahip olamazlar. Böylelerinin helal ve haram ölçülerine riayeti de zorlaşır.

SAĞLIK BÜYÜK NİMET

Her canlı gibi insanın da yaşamını sürdürebilmesi için beslenmeye ihtiyacı vardır. Bedenimizin sağlığı ve canlılığı belli ölçüde yemek ve içmeye bağlıdır. Rabbimizin yarattığı bu kâinatta her canlının yararlanacağı besinler mevcuttur. Diğer canlılar sevk-i tabii ile kendilerine faydalı olacak besinlerden yararlanırken insanoğlu iradesini kullanarak beslenme tercihini yapar. Az veya çok tüketmesi kendi isteğine bağlıdır. Bu isteğinde ölçülü olmadığı takdirde kendisine zarar verebilir. *Can boğazdan gelir* sözü, her ne kadar canlı kalmanın yolu yemek içmekten geçer anlamında kabul görse de sağlığımızı bozan sebeplerin başında, yemek ve içmek hususunda ölçüyü kaçırmak gelir. İşte Peygamberimizin (a.s) en tehlikeli kap olarak dikkat çektiği midenin önemi burada ortaya çıkmaktadır. Mide, besinlerin sindirilmesi ve vücuda yararlı hale gelmesi için donatılmış en önemli organdır. Dengeli ve sağlıklı beslendiği takdirde mide asli görevini yerine getirerek besinleri hazmeder. Zararlı yiyecek ve içecekler tüketildiğinde veya gerektiğinden fazla alındığında mide zararlı bir kap olma durumuna gelir. İnsanın sağlığını olumsuz etkiler. Bununla bağlantılı olarak çeşitli hastalıklar baş gösterir. Peygamberimizin yemek-içmek hususundaki uyarı ve tavsiyeleri, vücudumuzun ihtiyacı kadar beslenmek, gereken enerjiyi karşılayacak miktarda ayarlamaya işaret eder.

Ebu Hüreyre'den (r.a) rivayet edildiğine göre Peygamberimiz şöyle buyuruyor: *“Mümin tek mide ile kâfir yedi mide ile yer.”* (Buhari, Et'ime, 12) Burada mümin ölçülü, dengeli ve helal beslenmeyi tercih eden kişiyi temsil eder. Helal-haram sınırlarına riayet etmeyen, dengesiz ve ölçüsüz beslenmeyi tercih eden kişi peygamberimizin tavsiyelerini göz ardı etmiş olur. Günümüzde beslenme konusunda görüş belirten uzmanlar az yemenin, gerektiği kadar yemenin ve sade yemenin sağlık bakımından önemli olduğuna dikkat çekerler. Beslenmenin bizim inancımızda maddi ve manevi olmak üzere iki şartı vardır. Maddi yönden tükettiğimiz gıda ve içeceklerin, temiz ve vücuda zarar vermeyecek özellikte olması, manevi yönden ise Allah'ın helal kıldığı ve helal yoldan kazanılmış yiyecek ve içeceklerden olması gerekir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يُثَبِّتُ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ
وَيُضِلُّ اللَّهُ الظَّالِمِينَ وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

“Allah Teâlâ sağlam sözle iman edenleri hem dünya hayatında hem de ahirette sapsağlam tutar. Zalimleri ise Allah saptırır. Allah dilediğini yapar.”

İbrahim 14/27.

Ayette geçen, *el-kavlü's-sâbit* “sağlam söz” tamlaması 24. ayette geçen “güzel söz” ile eş anlamlı olarak “*kelime-i tevhid*” veya “*kelime-i şehadet*” manasında kullanılmıştır. Nitekim Hz. Peygamber de bu sözü “*kelime-i şehadet*” olarak açıklamıştır (*Buhari*, “*Tefsîr*”, 14/2). Allah, iman edenlerin kalbine bu sağlam sözü sarsılmaz bir biçimde yerleştirir ve onları hem bu dünya hayatında hem de ahirette iman üzerinde kararlı ve sabit kılar. Müminler imanını verdiği şuurla dünyada dengeli ve mutlu bir hayat yaşarlar, fitne, fesat ve kötülüklerden kendilerini korurlar; ahirette ise kurtuluşa erip bahtiyar olurlar. Bir görüşe göre ayette bildirilen dünya hayatından maksat, kabir hayatıdır; çünkü ölümler yeniden dirilinceye kadar dünyadadırlar. Ahiretten maksat ise hesap zamanıdır. Bir başka görüşe göre ise dünya hayatından maksat kişinin kabirde sorguya çekildiği andır; nitekim Hz. Peygamber de buna işaret buyurmuştur (*Buhari*, “*Tefsîr*”, 14/2). Ahiret hayatından maksat da kıyamet gününde sorguya çekildiği zamandır (*Şevkânî*, III, 122). Allah Teâlâ inananları hem dünyada hem de ahirette iman üzere sabit kılarak mutlu ederken, zalimleri de inkârcılıktaki ısrarları sebebiyle kendi hallerine bırakır; doğru yolu bulamazlar. Böylece onlar hem dünyada hem de ahirette bedbaht olurlar. Allah hidayete ermek isteyenleri hidayete erdirir, sapkınlıkta ısrar edenleri de kendi hallerine bırakır.

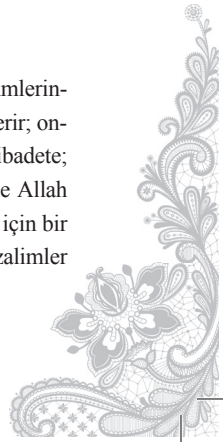
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُمَلِّي لِلظَّالِمِ، فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ

“Hiç şüphesiz Allah zalime mühlet verir. Onu yakalayınca da kaçmasına fırsat vermez.”

Buhari, *Tefsîru Sure (11)*; *Müslim*, *Birr* 61.

Allah Teâlâ, suçluları cezalandırmada acele davranmaz. Onların suçlarından, zulümlerinden ve kötülüklerinden pişmanlık duyup tövbeye yönelmeleri için kendilerine mühlet verir; onlara süre tanır. Kafirler, küfürden imana; zalimler, zulümden adalete, asiler isyandan ibadete; günahkârlar, günahtan tövbeye; sapıklar, dalâletten hidayete yönelebilirler. Bu sebeple Allah Teâlâ cezaları tehir eder, hatta birçoğunu ahirete bırakır. Bu hadis, dünyada mazlumlar için bir teselli kaynağıdır. Kendilerine verilen fırsat ve mühlete kapılıp aldanmasınlar diye, zalimler için de ciddi bir tehdit teşkil eder.

ZULÜM

Biz günlük hayatta zulüm kelimesini sadece “birinin başkasına yaptığı haksızlık” olarak sınırlasak da İslam’da onun anlamı çok geniştir. Kur’an’da zulüm kelimesi “Allah’ın çizdiği sınırları aşmak ve O’na şirk koşmak, haktan batıla sapmak, zorbalık yapmak, güç ve otoriteyi haksızlık yönünde kullanmak” gibi pek çok anlamda kullanılır. Yetmişden fazla ayette de Allah’ın hiç kimseye hiçbir şekilde zulmetmeyeceği, insanların dünyada uğradıkları zararların ve ahirette uğrayacakları cezaların kendi kötülüklerinin karşılığı olduğu belirtilir

Hiç kimse zulmettiğini kabul etmez. Çünkü nefisler kendi yaptıkları için her zaman ikna edici açıklamalar üretir. Oysa Ümmü Seleme annemizin anlattığına göre Hz. Peygamber (a.s) evden çıkarken, “*Bismillâh, Allaha sığındım. Allahım! Hata yapmaktan, yanlış yollara saptıktan, zulmetmekten ve zulme uğramaktan, cahillik etmekten ve cahilliğe maruz kalmaktan sana sığınırım*” şeklinde dua etmekte ve nefisini temize çıkarmak yerine, nefisine karşı Allah’tan yardım isteyerek bizlere örnek olmaktadır.

Malumdur ki mazlum zulme boyun eğmese zalim zulmüne devam edemez. Bu nedenle Resül-i Ekrem’in bir hadiste, “*Sakin zulmetmeyin ve kendinize zulmetmeyin*” dediği ve bunu üç defa tekrarladığı kaydedilir. İslam ahlakçıları kişinin, ahmaklık ve eziklikten dolayı değil de müsamaha ve tevazudan dolayı kendisine yapılanı hoş görmesini bir erdem olarak kabul etmişlerdir. Fakat haksızlığa bu şekilde sessiz kalmak sadece kişinin kendisi ile ilgili konularda caiz olur; başkasının hukuku söz konusu olduğunda adaletten sapmak hiçbir şekilde meşru değildir. Mazluma yardımcı olmayı emreden ve onun bedduasını almaktan sakındıran çok sayıda hadis yanında haksızlık karşısında kendini savunurken ölenin şehit olduğu ve cennete gideceğine dair hadisler de vardır.

Kur’an ve Sünnet’te geçen “kendine zulmetmek” ifadesi bir hadiste, kötülük edenlerin kıyamet gününde bunun bedelini ödeyecekleri için sonuçta kendilerine kötülük etmiş olacakları şeklinde açıklanmıştır. Hz. Peygamber’in, “*Rabbim! Kendime çok zulmettim*” diyerek Allah’tan af dilemeyi öğütlediği, kendisinin de uzunca bir duasında, “*Allahım! Kendime kötülük ettim, kusurlarımı itiraf ediyor, bütün günahlarımı bağışlamamı diliyorum*” dediği bildirilir.

Gerek kendi davranışlarımızda gerekse çevremizde zulme engel olabilmek öncelikle şahsiyetin kuvveti ile alakalıdır. Aynen Akif’in dediği gibi:

*Zulmü alkışlayamamam zalimi asla sevemem!
Gelenin keyfi için geçmişe kalkıp sövemem!
Yumuşak başlı isem, kim dedi uysal koyunum?
Kesilir belki, fakat çekmeye gelmez boyunum.*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَا تَتَّخِذُوا أَيْمَانَكُمْ دَخَلًا بَيْنَكُمْ فَتَزِلَّ قَدَمٌ بَعْدَ ثُبُوتِهَا وَتَذُوقُوا
الشُّوَاءَ بِمَا صَدَدْتُمْ عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَلَكُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ

“Yeminlerinizi aranızda fesada araç edinmeyin, aksi halde İslam’da sebat etmişken ayağınız kayar da insanları Allah yolundan alıkoymanız sebebiyle dünyada kötülüğü tadarsınız. Sizin için ahirette de büyük bir azap vardır.”

Nahl 16/94.

İnsanların, inanç ve yaratılış bakımında farklı olmaları bir imtihan gereği olup hayat bu imtihanla anlam kazanmaktadır. Ama bu imtihanın sonunda da bir sorumluluk vardır. İnsanlar, diğer görevleri yanında ahde vefa gösterip göstermedikleri, yeminlerini tutup tutmadıkları hususunda da yüce Allah tarafından mutlaka sorguya çekileceklerdir. Çünkü ahdini ve yeminini bozmak, birey açısından bir ahlak ve karakter bozukluğunu ifade ettiği gibi toplumsal hayat bakımından da bir güvensizlik ve istikrarsızlık ortamı doğurmaktadır, bu da hem manevi hem de maddi bakımdan daha başka vahim sonuçlara yol açmaktadır. Bir kimsenin ahdini ve yeminini bozarak dürüstlükten sapması, bu konuda başkalarına kötü örnek olacağı için ayette bu tutum “insanları Allah yolundan saptırmak” olarak değerlendirilmiştir (Zemahşeri, II, 343).

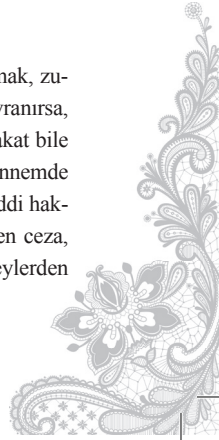
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

«مَنْ اقْتَطَعَ حَقَّ امْرِئٍ مُسْلِمٍ بِيَمِينِهِ، فَقَدْ أَوْجَبَ اللَّهُ لَهُ النَّارَ،
وَحَرَّمَ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ» فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: وَإِنْ كَانَ شَيْئًا يَسِيرًا يَا
رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «وَإِنْ قَضِيًّا مِنْ أَرَاكٍ»

“Yemin ederek bir Müslüman’ın hakkını alan kimseye, Allah cehennemi vacip kılar, cenneti de haram eder.” Bir adam dedi ki: “Ya Resûlallah! Şayet o küçük ve değersiz bir şey ise? Bunun üzerine Peygamberimiz: “Misvak ağacından bir dal bile olsa böyledir” buyurdu.

Müslim, İmân 218.

Yalan yemin ile veya helal olmayan herhangi bir yolla, bir Müslüman’ın hakkını almak, zulümdür. Yalan yere yemin eden kimse, bu hareketinin helal olduğuna inanarak böyle davranırsa, dinden çıkar, kâfir olur. Bu takdirde ebediyen cehennemde kalır. Yemini helal görmez, fakat bile bile yalan yere yemin ederse, o takdirde de bu yalancılığının ve zulmünün cezasını cehennemde çeker. Ancak, ebediyen cehennemde kalmaz. Bir Müslüman’ın alınan hakkını sadece maddi haklardan biri olarak düşünmek doğru olmaz. Müslüman’a yapılan iftira, haksız yere verilen ceza, namus ve haysiyetine söz söylemek gibi şeyler de birer haktır. Hatta bunlar, maddi şeylerden daha önemli ve önceliklidir.

KUL HAKKI

Hak kavramı “gerçek, sabit ve doğru olmak, gerekmek; bir şeyi gerçekleştirmek; bir şeye yakinen muttali olmak” anlamlarında masdardır. İsim olarak gerçek, sabit, doğru, varlığı kesin olan şey anlamlarına gelir. Bu manada bu kelimenin zıddı batıldır. Hadis-i şeriflerde yaygın olarak beşeri ilişkilerde kişinin uyması gereken kurallar ve yerine getirmesi istenen görevler için de kullanılır.

Şu beş şey hususunda insanlar doğuştan itibaren hak sahibidirler. Bunlar, dini koruma, nefsi koruma, nesli koruma, malı koruma ve akli koruma. Bunları ihlal etmek yasaktır. Herkes mezkûr değerlerini koruma hakkına sahiptir. Peygamberimiz veda haccında şöyle buyurmuştur: “*Şüphesiz Allah Teâlâ her hak sahibine hakkını vermiştir.*” (Tirmizi, Vesaya 5) Hak kavramının yaygın olarak kullanıldığı alanlardan biri kişinin sahip olduğu dünyadaki serveti; malı, mülkü, kazancıdır.

Doğuştan gelen haklar yanında sosyal hayatın ahengi ve huzuru için riayet edilmesi gereken bazı hususlar vardır ki bunlarda çeşitli vesilelerle Kur’anı Kerim ve hadis-i şeriflerde hak adı altında zikredilmiş ve ihlal edilmemesi hususuna dikkat çekilmiştir. Hz. Aişeden rivayet edildiğine göre Osman b. Maz’un (r.a) dünyadan el etek çekip kendisini ibadete vermiş, ailesi ile ilgili görevlerini ihmal etmişti. Durum peygamberimize intikal edince Osman b. Maz’un’u çağırılmış ve ona şu soruyu sormuş:

يا عُثْمَانُ أَرَعَيْتَ عَنِّي *“Osman, benim sünnetimden yüz mü çevirdin”*
Osman: *“hayır vallahi ya Resûlallah! Bilakis senin sünnetini takip etmeyi istiyorum”* deyince Allah’ın Elçisi şu hayati tavsiyeleri ile hak kavramının çerçevesini belirlemiştir: *“Şüphesiz ailenin senin üzerinde hakkı vardır. Evine gelen misafirin senin üzerinde hakkı vardır. Nefsinin de senin üzerinde hakkı vardır. Bazen oruç tut, bazen tutma. Namaz kıl fakat istirahat etmeyi ihmal etme.”* (Ebu Davud, Tatavu’ 27)

Üçüncü kişilere karşı haklara riayet ederken kendi nefsimize, komşularımıza, ailemize karşı görevlerimizi yerine getirerek bu konuda da haksızlık yapmamaya dikkat etmeli, bunun nebevî bir davranış olduğunu bilmeliyiz.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ
لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ

“(Onlar şöyle yakarırlar): “Rabbimiz! Biz hidayete erdirdikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize katından bir rahmet bahset. Şüphesiz sen çok bahşedensin.”

Âl-i İmrân 3/8.

Ayette, hidayete erişebilmenin de hidayette kalmanın da Allah'ın lütfuyla olduğuna inanmak gerektiğine işaret edilmektedir. Burada Müminlere hak yol üzere kalabilmek için nasıl dua etmeleri gerektiği öğretilmektedir. Nitekim Hz. Peygamber'in, *“Ey kalplere yön veren Allah'ım! Kalbimi senin dinin üzere sabit kıl!”* şeklinde dua ettiği ve ardından bu ayeti (8. ayet) okuduğu rivayet edilmiştir (Tirmizi, Kader; 7).

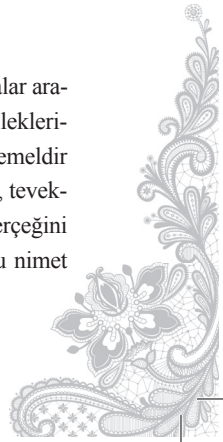
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، كَانَ يَقُولُ: اللَّهُمَّ لَكَ
أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أَنْبَتُ، وَبِكَ
خَاصَمْتُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْ تُضِلَّنِي،
أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْحَيُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ

Peygamber Efendimiz şöyle dua ederdi: “Allah'ım! Sana teslim oldum, sana inandım, sana dayandım. Sana yöneldim, senin yardımınla düşmanlara karşı mücadele ettim. Allah'ım! Beni saptırmadan yine sana, senin büyüklüğüne sığınırım -ki senden başka ilah yoktur-. Ölmeyecek diri yalnız sensin. Cinler ve insanlar ise, hep ölümlüdürler!”

Müslim, Zikir 67.

Yapacağımız duaları, hadis kitaplarımızda yer alan, Peygamberimizin yaptığı dualar arasından seçip ezberlemek en isabetli yoldur. Hz. Peygamber'den nakledilen dualar, dileklerimizde Peygamber Efendimizle birleşmemizi sağlayacaktır. Bu birliklilik çok muhtemeldir ki, “kabul olunmakta” da beraberliği getirecektir. Hadisimizdeki duada; İslam, iman, tevekkül, Allah'a yönelme, her türlü başarının Allah Teâlâ'nın yardımına bağlı olduğu gerçeğini dile getiren Hz. Peygamber, bu ıkrarından sonra kendisini şaşırtmamasını ya da bu nimet ve ihsanlarından mahrum etmemesini Allah'tan dilemektedir.

Dini Bilgiler

DUA

Dua sınırlı ve aciz olan varlığın sınırsız ve sonsuz kudret sahibi ile kurduğu bir köprüdür. Bu nedenle de mutlaka tazim ve hürmetle yapılması gerekir. Allah'ı anan kimsenin huşû içinde yalvarma vaziyeti alması, O'nu saygıyla ve sesini yükseltmeden anması gerekir; aksini yapmak gaflettir (A'râf 7/205, 206). Kul dua ederken Allah'a karşı korku ve saygı içinde bulunmalı, aynı zamanda istekli ve ümitli olmalıdır (A'râf 7/55, 56). Bir ayette "*De ki: Duanız olmasa rabbim size ne diye değer versin*" (Furkan 25/77) denilmek suretiyle insanın ancak Allah'a olan bu yönelişiyle değer kazandığı belirtilmiştir. Hz. Peygamber ayrıca kişinin duayı duyarlı bir kalple yapmasını, isteğini kesin ve sade bir dille belirtmesini, kabulü için acele etmeyip taleplerine ısrarla devam etmesini, yerine göre isteklerini üç defa tekrarlamasını tavsiye etmiştir.

Şairin duası gibi:

Bende sıklet, sende letafet...

Allahum, affet!

Şanıdır fakire ziyafet

Allahum, affet!

Ey kudret, ey rahmet, ey refet!

Allahum, affet!

İnsan Rabbine ya O'nu övmek ve hayranlığını ifade etmek veya af ve merhamet gibi manevi taleplerde bulunmak yahut dünyevi nimetler istemek için dua eder. Duanın bu kapsayıcılığı nedeniyle Rabbimize yönelen her zikir ifadesi dua yerine geçer. İslam âlimleri, genellikle duadaki dilek ve istek unsurunu ikinci derecede önemli görerek duada Allah'a saygıyı, Allah'ın üstün gücü, sonsuz zenginliği karşısında kulun kendi hiçliğini, yoksulluğunu ve Allah'ın inayetine ihtiyaç hissetmesini ön plana çıkarmışlardır. Bu nedenle Hz. Peygamber (a.s) "*Dua ibadetin özüdür*" buyurmuştur.

Kur'an'a göre bir sıkıntıya düşünce gece gündüz Rabbine yalvardığı halde refah ve huzura kavuştuğunda Allah'ı anmayı bırakanlar bencil, nankör ve zalimdirler (İsrâ 17/67; Lokmân 31/32). Bu duruma düşmemek için vakitleri Allah tarafından belirlenmiş olarak beş vakit namaz farz kılınmış (Nisâ 4/103) ve bu sayede insan şuurunda Allah'a kulluk bilincinin devamlılığı korunmaya çalışılmıştır.

Kur'an'a göre, dua edene Allah karşılık verir (Mümin 40/60) ve Allah'ı anan kimseyi Allah da anar (Bakara 2/152).

Hz. Peygamber'in açıklamasına göre duanın kabulü illa bizim istediğimiz şekilde olmayabilir. Dua edene istediği şey bu dünyada hemen verilebileceği gibi ahirete de saklanabilir. Veya duası hürmetine üzerinden kötülükler giderilir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَالسَّابِقُونَ الْأَوْلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ
خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ذَلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Muhacirler ve Ensardan İslam’a ilk giren ile onlara ihsan ile/güzelce uyanlardan Allah hoşnut olmuştur, onlar da O’ndan razıdırlar. Onlara, sonsuza dek hep içinde kalmak üzere altından ırmaklar akan cennetler hazırlamıştır. Büyük bahtiyarlık işte budur.”

Tevbe 9/100.

Bu ayette, en zor şartlar altında Hz. Peygamber’e ilk desteği veren, İslam mesajının insanlığa ulaştırılması uğruna kendilerini feda etmeyi göze alan örnek nesile özel bir gönderme yapılmış, onların Allah’ın hoşnutluğunu kazandığında şüphe bulunmadığı ifade edilmiş ve iyilik yolunda onları kendileri için model kişiler olarak görüp onlar gibi davranmaya çalışanların da bu övülen gruba dahil olacağı bildirilmiştir. “Muhacir ve ensarın ilkleri” ifadesiyle kimlerin kastedildiği hakkında değişik yorumlar yapılmıştır. Bunlar: İki kibleye (hem Mescid-i Aksa’ya hem Mescid-i Haram’a) doğru namaz kılması olanlar, Bedir Savaşı’na katılanlar, Bey’atür’ridvân’da hazır bulunanlar (Taberî, XI, 6-8; Râzî, XVI, 168). Râzî’ye göre ayette bu erdemli kişilerin hangi hususta “ilk” oldukları açıklanmadığına göre bu sözcüğü muhacir ve ensar nitelemesiyle birlikte kullanıldığı dikkate alınarak yorumlamak isabetli olur. Buna göre anılan ifadeyi “ilk hicret edenler ve Resûlullah’a ilk yardım edenler” şeklinde anlamak uygun olur (XVI, 168-169). Burada sahabenin belirli bir kısmının değil, “muhacirler ve ensar olarak nitelenen ilk Müslümanlar” anlamının yani bütün sahabenin kastedildiği yorumu da yapılmıştır.

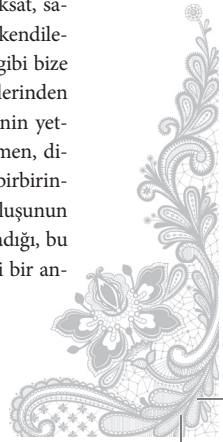
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

خَيْرُ النَّاسِ قُرْنِي، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ

“İnsanların hayırlısı, benim zamanımda yaşayanlardır. Sonra onlardan sonra gelenler; sonra da onlardan sonra gelenlerdir.”

Buhari, Şehâdât 9, Fezâilu ashâbi 'n-Nebi 1; Müslim, Fezâilu's-sahabe 214.

Peygamber Efendimizin en hayırlı olarak nitelediği kendi zamanında yaşayanlardan maksat, sahabelerdir. Diğerleri de sırasıyla, sahabeyi gören tâbiin ile onlardan sonraki nesli teşkil eden, kendilerine tebe-i tâbiin denilen kimselerdir. Bu üç nesil, Kur’an-ı Kerim’in Allah Teâlâdan geldiği gibi bize ulaşmasında ve Resûl-i Ekrem Efendimizin sünnetinin, hadislerinin en doğru şekilde kendilerinden sonra gelen nesillere nakledilmesinde büyük sorumluluk üstlenip, mükellefiyetlerini güçlerinin yettiği nispette yerine getirdiler. Kısacası, yaşadıkları dönemde ortaya çıkan birçok fitneye rağmen, dinin en sahih biçimde bize ulaşmasında, iman ile küfrün, doğru ile yanlışın, hak ile batılın birbirinden ayırt edilmesinde en büyük gayreti gösterenler onlar oldu. Onların en hayırlı kimseler oluşunun sebebi, anlatılan üstünlükleri, dürüstlük ve samimiyetleridir. Fakat bu hükmün herkesi kapsadığı, bu sebeple her üç neslin tamamının mübarek insanlar sayılması veya tenkit dışı bırakılması gibi bir anlayış söz konusu değildir. Buradaki üstünlük genel bir üstünlüktür.

SAHABENİN FAZİLETİ

Sahabe-i Kiram, peygamberimizin ilk öğrencileri idi. Bizzat onun tarafından eğitildiler. Onun terbiyesinden geçtiler. Onun huzurunda oturup sohbetlerini dinlediler. O nedenle ashab veya sahabe yani arkadaş ünvanını aldılar.

Küfrün en karanlık yüzünü, İslam nurunun en parlak aydınlığını gördüler. İmana bağlılığın en kuvvetli şahitleri idiler. Onlar Kur'an'ın ilk muhatapları idi. 23 yıllık risalet hayatında Hz. Peygamber ile bütün sıkıntılarını göğüslediler. En azılı İslam düşmanlarının hedefi oldular. Canlarıyla, mallarıyla Hak yolunda, hak uğruna mücadele ettiler. En sıkıntılı anlarda canlarını düşünmeden, imanlarından taviz vermeden, sadakatlerinden ödün vermeden onurlu duruşlarıyla Müslümanlara örnek oldular. Kur'an önce onlara hitab etti. İlk önce onları tenkit etti. İlk önce onlar methedildiler. Onlar Kur'an'ın nakış nakış işlediği örnek Müslüman nesil idiler. Peygamberi sevmenin ve peygamber tarafından sevilmenin ilk örnekleri de onlardı. Farklı kabilelere mensupken iman ile bütünleşen, bir araya gelen; kan bağı olmadan iman bağı ile kardeş olmayı gerçekleştiren iman erleri idiler.

Kur'an-ı Kerim'de Allah Elçisinin arkadaşları şu iltifat cümleleriyle anlatılır: *“İslam'ı ilk önce kabul eden muhacirler ve ensar ile, ihsan ile/iyilikle onlara uyanlar var ya, Allah onlardan razı olmuş; onlar da O'ndan razı olmuşlardır. Allah, onlara içinden ırmaklar akan, içinde ebedi kalacakları cennetler hazırlamıştır. İşte bu büyük başarıdır.”* (Tevbe, 9/100)

Onlar ümmet olmanın ilk numuneleri idiler. Allah Resûlü'ne bağlı olmanın aşka, sevdaya dönüştüğü gönüllere sahibi idiler. Savaşın şiddeti, düşmanın çokluğu, geçim sıkıntısı peygamberlerinin yanında olmanın verdiği zevki gölgelemiyordu. Hendek günü toprak kazarlarken şu sözlerle bu sevgilerini dile getiriyorlardı: *Biz, Muhammed'e şöyle biat eden kimseleriz; yaşadığımız müddetçe daima onunla beraber mücadele edeceğiz.”* (Buhari, Menakibu'l-ensar, 9)

Allah Resûlü de onlara şöyle iltifat ediyordu: *“Eğer hicret olmasaydı elbette ben ensar bir kimse olurudum. Eğer insanlar bir vadi veya dağ yolunu tutsalar muhakkak ben ensarın vadisini veya dağ yolunu tutardım.”* (Buhari, Temenni, 9)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَقُلْ رَبِّ اَدْخِلْنِيْ مُدْخَلَ صِدْقٍ وَّاَخْرِجْنِيْ مُخْرَجَ صِدْقٍ
وَاَجْعَلْ لِّيْ مِنْ لَّدُنْكَ سُلْطٰنًا نَّصِيْرًا

“De ki: “Rabbim! (Gireceğim yere) doğruluk ve esenlik içinde girmemi sağla. (Çıkacağım yerden de) beni doğruluk ve esenlik içinde çıkar. Katundan bana yardımcı bir kuvvet ver.”

İsrâ 17/80.

Tefsirlerde genellikle ayetteki “giriş” ile Resûlullah’ın hicret sırasında Medine’ye girişinin, “çıkış” ile de Mekke’den çıkışının kastedildiği belirtilmektedir. İbn Âşûr ayetin hicret yolculuğuna işaret ettiğini; Râzî ise namazla ilgili önceki ayetlerle münasebetini kurarak “giriş”i namaza başlama, “çıkış”ı da namazı bitirme şeklinde yorumlamış ve ayetin şöyle yorumlanmasını tercih etmiştir. Bu ayet, insanın bir yere girerken veya çıkarken, bir işe başlarken veya bitirirken daima her şeyin iyi ve düzgün gitmesi, dürüstçe yapılması, sonucunun hayır doğurması için çabalaması; niyetinin ve gönlünün bu yönde olması; ayrıca bunun için dua edip Allah’tan iyilik yönündeki çabalarında yardım dilemesi gerektiğine işaret etmektedir.

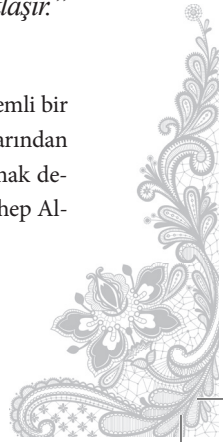
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ قَالَ إِذَا خَرَجَ مِنْ بَيْتِهِ: بِسْمِ اللّٰهِ، تَوَكَّلْتُ عَلَى اللّٰهِ، لَا حَوْلَ
وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللّٰهِ، يُقَالُ لَهُ: كُفَيْتَ، وَوُقِيْتَ، وَتَنَحَّى عَنْهُ الشَّيْطَانُ

“Kim, evinden çıkarken: Allah’ın adıyla çıkıyor, Allah’a güveniyorum. Günahlardan korunmaya güç yetirmek ve taate kuvvet bulmak, ancak Allah’ın tevfik ve yardımıyladır” derse kendisine ihtiyaçların karşılandı, düşmanlarından korundun’ diye cevap verilir. Şeytan da kendisinden uzaklaşır.”

Ebu Davud, Edeb 103; Tirmizi, Daavât 34.

Peygamber Efendimiz bu hadisinde evimizden çıkarken yapmamız gereken önemli bir duayı öğretmektedir. Bu dua sayesinde kişinin yardım göreceği ve şeytanın tuzaklarından korunacağı belirtilmektedir. Allah’a güvenip sığınmak, en sağlam barınakta korunmak demektir. Bu nedenle Müslüman, sadece evinden çıkarken değil hayatının her anında hep Allah’a sığınmalı, Ona güvenmeli ve Onun adı ile hareket etmelidir.

ALLAH BİZE YETER, O NE GÜZEL VEKİLDİR!

Vekil, sözlükte bir işin görülmesini kendisine havale ettiğimiz kişidir. Bir iş için başkasını vekil tayin etmek, o iş hakkında bizim yetersizliğimizi, onun da yetkinliğini gösterir. Bu manada Yüce Rabbimizin isimlerinden birinin de Vekil olması, bütün yaratılmışların, her anlamda işlerinin görülmesinin, âlemlerin Rabbi olan Allah'a bağlı olduğunu ifade eder. İşleri bütün esrarıyla bilen ve her müşkülü çözme kudretini haiz olan ancak O'dur (Nisa 4/132).

Bu nedenle "*Hasbünallahu ve ni'mel vekil/ Allah bize kafidir; O ne güzel vekildir!*" (Al-i İmran 3/173) sözüne hakkıyla inanan ve dilinden düşürmeyerek bu inancı her daim tazeleyen insan için yıkılmak, bitmek, mahvolmak gibi ifadeler ve onların çağırdığı psikoloji asla söz konusu değildir.

"Vekil" vasfı Kur'an'da hem Allah hem de insanlar için kullanılmış, ancak her nerede insanların vekil olarak görülmesinden söz edilmişse orada bu vekâlet olumsuzlanmıştır. Bu da Vekil sıfatının kuşatıcı anlamda hiçbir zaman insana verilmediğini göstermektedir (Nisa 4/109). Öyle ki ondan fazla ayette Hz. Peygamber'in dahi insanlara vekil olma görevinin bulunmadığı ısrarla belirtilmektedir (Yunus 10/108; İsra 17/54). Peygamberin görevi insanlara akıbetlerini bildirerek, kötü sonda nasıl kurtulacaklarını göstermektir. Onları girdikleri yoldan zorla çevirmek ve işlerinin akıbeti konusunda sorumluluğu üstlenmek gibi bir görevleri yoktur (Hud 11/12).

Vekil kılma anlamına gelen "tevekkül" Kur'an ve Sünnet'te en çok bahsi geçen kavramlardan biridir. Tevekkül manevi bir imdat istemedir. Allah'a karşı bir dilek ve temenni vasıtası olan sebeplere yapıştıktan sonra arzu edilen neticenin yaratılmasını O'na havale etmek ve sonuçta olana da razı olmak anlamındadır. Bu sebeple rızanın ilk basamağıdır. Kur'an'da kırktan fazla yerde geçen tevekkül, kulluk ve insanlık görevlerini ihmal ederek sırtını Allah'a dayamak değil, aksine Allah'ın emirlerine tam bir teslimiyetle uyar ve gereğini yaparken başına gelebilecek olanlar hakkında Allah'a güvenmektir (Ahzab 33/1-3).

Akif bize bu yolu en güzel şekilde özetlemiştir:

Allah'a dayan, sa'ye sarıl, hükmüne râm ol!

Yol varsa budur, bilmiyorum başka çıkar yol.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَصَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ أَمِنَةً مُطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا
مِنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ
وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ

“Allah şöyle bir şehri örnek veriyor: Bu şehir güvenli ve huzurluydu; her yerden oraya bol rızık geliyordu. Derken ahali Allah’ın nimetlerine karşı nankörlük etti, Allah da onlara yapıp ettikleri yüzünden genel bir açlık ve korku felâketini tattırdı.”

Nahl 16/112.

Sözü edilen şehir, müfessirlerin çoğuna göre Mekke’dir. Gerçekten Mekke, Hz. İbrahim’in burada Kâbe’yi inşa etmesinden sonra onun duası ve bu kutsal yapı bereketiyle (Bakara 2/126; İbrahim 14/35, 37) dokunulmaz (harem) olarak kabul edilmiş, burada kan dökülmesi yasaklanmış, şehre girenler güvencede kabul edilmiştir. Çevresinde kabile çatışmaları yüzünden mal ve can güvenliği sık sık tehlikeye düşerken Mekke güvenli ve kutsal şehir olma özelliğini yüzyıllarca korumuştur (Ankebüt 29/67). Bu ayette asıl anlatılmak istenen şudur: Allah’ın nimetlerine şükretmek ve O’nun peygamberleri aracılığıyla bildirdiği yasalarına uygun davranmak, bir kulluk ve insanlık borcu olduğu kadar, insanların toplumsal ve ekonomik huzuru, güvenliği bakımından da bir zaruret. Çünkü Allah’ın nimetlerine karşı nankörlük anlamına gelen açık ve bilinçli inkâr ve kabalıkların toplumsal bir hal almasıyla, insanların ekonomik, sosyal ve psikolojik problemleri arasında bir ilişki bulunmaktadır; insanlar bu kötü gidişin sonuçlarını er veya geç, kaçınılmaz olarak, açlık ve korku türü musibetlerle yaşarlar.

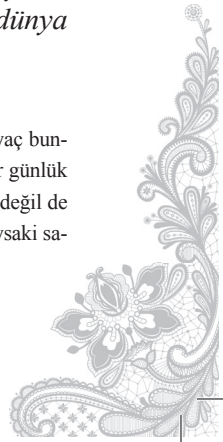
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ أَضْبَحَ مِنْكُمْ أَمِنًا فِي سِرِّهِ مُعَافَى فِي جَسَدِهِ عِنْدَهُ قُوْتُ يَوْمِهِ
فَكَأَنَّمَا حَيِزَتْ لَهُ الدُّنْيَا

“Sizden hanginiz canı ve malı emniyet içinde, vücudu sıhhat ve afiyette, günlük azığı da yanında olduğu halde sabahlarsa, sanki bütün dünya kendisine verilmiş gibidir.”

Tirmizi, Zühd 34.

Bir insan için vazgeçilmez olan en önemli şeyler bu hadiste sayılanlardır. Başka her ihtiyaç bunlardan sonra gelir. Emniyet içinde olmak, maddi ve manevi hastalıklara yakalanmamak ve bir günlük rızka sahip olmak dünyada bir insana Allah’ın bağışladığı en büyük hayırdır. Elinde olanlara değil de olmayanlara bakan insan, şükretmeyi unuttur ve halinden şikayet eder. Kendini fakir görür. Oysaki sadece elimizde olan nimetlere şükretmek istesek buna güç yetirmemiz mümkündür.

NİMETİN FARKINDA OLMAK

Peygamber Efendimizin (a.s) sıkça yaptığı dualardan biri şudur: “*Allahım! Seni anıp zikretmek, nimetlerine şükretmek, sana en güzel şekilde kulluk etmek için bana yardım eyle!*” (Ebu Davud, Vitir 26)

Sözlükte bolluk ve iyi hal içinde olmak, maddi ve manevi imkânlar anlamına gelen nimet, (na’me) kelimesinden gelir. Bu kavram değişik lügatlerde insana mutluluk ve refah sağlayan meşru şey, karşılıksız yapılan iyilik olarak tanımlanmıştır.

Ayet-i Kerime’de Rabbimiz şöyle buyuruyor: “*Size ulaşan her nimet Allah’tandır. Sonra size bir sıkıntı ve zarar dokunduğu zaman yalnız O’na yalvarır yakarırınız.*” (Nahl 16/53) Aldığımız nefesten içtiğimiz suya; yediğimiz yemekten barındığımız evimize; ailemizden dostlarımıza; sağlığımızdan servetimize kadar her şey Yüce Allah’ın bize bahşetmiş olduğu nimetlerdendir. Bütün bu nimetlerin başında iman gelir. Rabbimize şükürler olsun ki bizi iman nimeti ile buluşturmuş. Öncelikle bu nimetin ve bu nimetin bize kazandırdığı faziletin, erdemini kıymetini bilmek lazımdır. Peygamberimizin duasını göz önünde bulundurursak yüreğimizde taşıdığımız iman ile kimseye muhtaç olmadan yaşadığımız bir hayat büyük bir nimettir.

Ayetteki “*Allah, mümin erkeklere ve mümin kadınlara, ebedi olarak kalacakları, içinden ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde çok güzel köşkler vâdetti. Allah’ın rızası ise, bunların hepsinden daha büyüktür. İşte bu büyük başarıdır.*” (Tevbe 9/72) beyanına göre Allah’ın kulundan razı olması en büyük ikramlardandır. Müslüman bu mefkûre ile hayata bakar. Dolayısıyla maddi varlıklar da nimet olmakla beraber Allah’ın rızasından sonra gelir.

Nimetin ölçüsü servetin miktarı değil, insanın yaşadığı huzurdur. Bu da her zaman servetin çokluğuna bağlı değildir. Etrafımızda bir türlü huzuru yakalayamamış varlıklı insanlara şahit olmuşuzdur. Öte yandan sadece günlük ihtiyacı kadar kazanmanın mutluluğunu yaşayan, yüzünde tebessüm ek-sik olmayan insanları da görmüşüzdür. Mutluluklarını maldan mülkten bağımsız olarak yakalayan kimseler içinde buldukları nimetin kıymetinin farkına varır ve Rabbine şükreder.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ حَتَّىٰ نَعْلَمَ الْمُجَاهِدِينَ مِنْكُمْ وَالصَّابِرِينَ وَنَبْلُوا أَخْبَارَكُمْ

“Sizi deneyeceğiz ki, içinizden cihad edenleri, zorluklara göğüs gerenleri ortaya çıkaralım ve size ait haberleri de (söz ve iddiaları) deneyerek açıklığa kavuşturalım.”

Muhammed 47/31.

İnsanın nefsi ile mücadelesi ve Allah yolunda cihad etmesi dünya imtihanının en zor merhaleleridir. Çoğu zaman insan nefsine uyar; Allah Teâlâ'nın emirlerine uyup yasaklarından kaçınmak ona zor gelir, nefse hoş gelen fena arzularını tatmin etmek ister, iyilik ve faziletlerden kaçınır. İnsanın, kendisine zor gelse bile, iyi olanı, faydalı olanı seçmesi, sabır ve tahammülle onu yerine getirmeye çalışması çok güzel bir davranıştır. Sabır, iman ve ibadetin, ilim ve hikmetin, kısaca bütün faziletlerin başıdır.

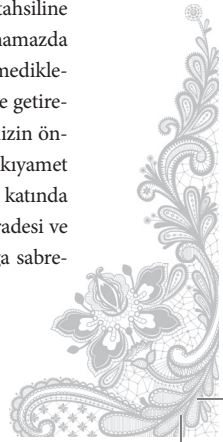
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَانَ إِذَا صَلَّى بِالنَّاسِ يَخْرُ
رِجَالٌ مِنْ قَامَتِهِمْ فِي الصَّلَاةِ مِنَ الْخِصَاصَةِ وَهُمْ أَصْحَابُ
الصُّفَّةِ حَتَّىٰ تَقُولَ الْأَعْرَابُ هُوَ لَاءِ مَجَانِينُ أَوْ مَجَانُونَ، فَإِذَا صَلَّى
رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ انْصَرَفَ إِلَيْهِمْ، فَقَالَ: لَوْ تَعَلَّمُونَ
مَا لَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ لِأَحَبِّبْتُمْ أَنْ تَزِدَادُوا فَاقَةً وَحَاجَةً

Resûlullah (a.s) ashaba namaz kıldırırken, onlardan bazıları açlığın verdiği takatsizlikten dolayı ayakta duramayarak düşüp bayılırlardı. Bunlar Suffe ashabı idi. Çölden gelen Bedeviler: Bunlar deli, derlerdi. Resûlullah (a.s) namazı bitirince açlıktan bayılanların yanına gider ve onlara: “Allah Teâlâ'nın yanında sizin için neler hazırlandığını bilseydiniz, daha fazla yoksul ve muhtaç olmayı isterdiniz” buyururdu.

Tirmizi, Zühhd 39.

Suffe ashabı Medine'de kurulan İslam devletinin ilk günlerinden itibaren kendilerini ilim tahsiline verip hayatın bütün sıkıntılarına göğüs gerdiler. Suffe ashabının fakirlik ve açık yüzünden namazda ayakta duramayacak derecede güçsüz kaldığı olurdu. Bu durum, imkânları olduğu halde yemediklerinden değil, mecburiyetten kaynaklanıyordu. Çünkü ibadetlerini gönül rahatlığı içinde yerine getirebilecek derecede karnı doyurmak, ya da ibadetlerini aksatacak derecede aç kalmamak, dinimizin öngördüğü prensiplerden biridir. Peygamberimiz sahabelerin bu sıkıntılara sabretmek suretiyle, kıyamet gününde çok üstün derecelere nail olacaklarını müjdelemiştir. Zira Efendimiz, onlar için Allah katında hazırlanan nimetleri ve onların cennette ulaşacakları dereceleri bilmekteydi. Çünkü kişinin iradesi ve gayreti dışında kendisine isabet eden fakirlik, yoksulluk ve benzeri sıkıntılara, özellikle açlığa sabredebilmesi herkesin başarılı olamayacağı bir imtihandır.

Dini Bilgiler

ASHAB-I SUFFE

Ashab-ı Suffe, Arapça “sahipler, arkadaşlar” manalarına gelen “ashab” kelimesiyle, “eyvan, sed, sofa” gibi manalara gelen “suffe” kelimesinden oluşmuş bir tamlamadır. Medine’ye hicretten sonra Hz. Peygamber’in Medine’deki mes-cidine bitişik gölgelikte barınan ve ilim tahsili ile uğraşan sahabelere verilen genel isimdir. Suffe, İslam’ın ilk sistemli eğitim kurumudur. İlk İslam “üniversitesi”dir. Suffeliler de hayatlarını Peygamber medresesinden ilim ve irfan tahsil etmeye adanmış seçkin kimselerdir.

Suffede toplanan öğrencilere Kur’an-ı Kerim, yazı, hadis-i şerifler ve çeşitli dini bilgiler öğretilirdi. Hocaları başta Hz. Peygamber olmak üzere Abdullah b. Mesud, Ubey b. Ka’b, Muaz b. Cebel ve Ebu’d-Derdâ gibi âlim sahabelerden oluşuyordu. Muhacirler çarşı-pazarda ticaretle, Ensar ise bahçelerinde ziraatle uğraşırken Suffeliler olabildiğince Hz. Peygamber’in yanından ayrılmıyorlar, başkalarının duymadıklarını duyuyorlar, görmediklerini görüyorlardı. İşleri sebebiyle yeteri kadar Resûlullah (a.s) ile bir arada bulunamayan Müslümanlar yeni bilgilerin çoğundan Ehl-i Suffe vasıtasıyla haberdar oluyorlardı.

Suffe Ehli’nin büyük kısmı kendilerini tamamen ruhi-manevi hayata vermiş bulunuyor, geceleri ibadetle, gündüzleri oruçla ve ilim tahsiliyle geçiriyorlardı. Sadece ilimle meşgul oldukları için belirli bir gelirleri olmayan Ehl-i Suffe içinde gücü kuvveti yerinde olanlar odun kesmek, su taşımak gibi sınırlı işler yaparak mümkün mertebe ihtiyaçlarını gidermeye çalışıyordu. Bunun yanında Hz. Peygamber onların geçimleriyle bizzat ilgileniyor, sahabeler de Hz. Peygamber’in teşvikiyle bu ilim ve irfan yuvasını destekliyordu.

Suffe ehli, hadis rivayetinde ön sıralarda yer almış, İslam’ın yayılmasında ve İslami ilimlerin öğretiminde önemli hizmetler vermiştir. Medine dışındaki, yeni Müslüman olan kabileler muallim istedikçe onlara Suffe Ehli’nden görevliler gönderilmiştir. Bunlar bazen bu görevlerini hayatları pahasına yerine getirmişlerdir.

Kıscası Suffe, İslam tarihinde örnek ve öncü bir eğitim yuvasıdır. Ayrıca Suffe ehlinin bir kısmı, kendilerini tamamen ruhi-manevi hayata vermiş bulduklarından Müslümanlar arasında zahidane yaşayışın ve tasavvufi eğilimin öncüleri olmuştur.

Âlimler peygamberlerin mirasçısıdır hadisini Sümbülzade Vehbi bakın nasıl dile getirmiş:

Enbiyâ varisi olmuş ulema

Anla kim bu ne veraset ne gınâ

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَوْمَ تَجِدُ كُلُّ نَفْسٍ مَّا عَمِلَتْ مِنْ خَيْرٍ مُّحْضَرًا وَمَا عَمِلَتْ مِنْ سُوءٍ تَوَدُّ
لَوْ أَنَّ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ أَمَدًا بَعِيدًا وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ وَاللَّهُ رَءُوفٌ بِالْعِبَادِ

“Herkesin, iyilik olarak yaptıklarını da kötülük olarak yaptıklarını da karşısında hazır bulunduğu günde insan isteyecek ki kötülükleri ile kendisi arasında uzun bir mesafe bulunsun. Allah, kendisine karşı gelmekten sizi sakındırıyor. Allah kullarına çok şefkatlidir.”

Âl-i İmran 3/30.

Bu ayette *tergîb* “özendirme” ve *terhib* “caydırma” bir arada yer almış, bu dünyadaki hiçbir davranışın karşılıksız kalmayacağı belirtildikten sonra, bütün hakikatlerin ortaya çıkacağı o günde kişinin yaptığı kötülüklerden duyacağı pişmanlık ve mahcubiyet tasvir edilmiştir. Kişinin önünde hazır bulacağı şey, davranışlarının karşılığı ya da amel defteri şeklinde yorumlanmıştır. Başka ayetlerde, dünya hayatında kulların yaptıkları bütün işlerin görevli melekler tarafından kayda geçirildiği (*Enbiya* 21/94; *Kaf* 50/18; *Zuhruf* 43/80) ve kıyamet gününde bu amellerin insana açılmış bir kitapta gösterileceği (*İsrâ* 17/13-14) bildirilmiştir.

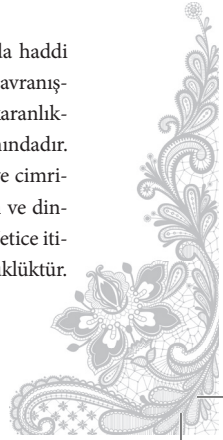
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

اتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ،
فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا
دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحَلُّوا مَحَارِمَهُمْ

“Zulümden sakınıp kaçınınız. Çünkü zulüm, kıyamet gününde zalime zifiri karanlık olacaktır. Cimrilikten de sakınınız. Çünkü cimrilik sizden önceki ümmetleri helâk etmiş, onları birbirlerinin haksız yere kanlarını dökmeye, haramlarını helal saymaya sevk etmiştir.”

Müslim, *Birr* 56.

Zulüm, başkasının hakkı üzerinde haksız bir tasarrufta bulunmak, herhangi bir konuda haddi aşmaktır. Haksız yere başkasının malını almak, ırzına, namusuna satışmak gibi uygunsuz davranışlar, zulüm diye adlandırılır. Zulmün kıyamet gününde karanlıklar olması, zalimin o gün karanlıklar içinde kalarak yolunu bulamaması, zulmünün cezasının, şiddetli ve dehşetli olacağı anlamındadır. Cimrilik, dinimizin kötü karşıladığı ve helak edici huylardan saydığı bir davranıştır. Zulüm ve cimrilik, haksız yere kan dökmenin, Allah'ın haramlarını helal saymanın, çeşitli büyük günahların ve dinden sapmaların önde gelen sebeplerindendir. Öte yandan cimrilik, zulme de kaynaklık eder. Netice itibarıyla, adâlet ve cömertlik bir fazilet, bunların aksi olan zulüm ve cimrilik ise açlık ve düşüklüktür.

CİMRİLİK

Bizim dilimizde hasis, pinti olarak tarif ettiğimiz cimri kelimesinin aslı farsçadır. Kötü ahlak özelliklerinden olan cimrilik hem ayet-i kerimelerde hem de hadis-i şeriflerde zemmedilen bir davranıştır.

Ayette cimrinin özelliklerinden bahsedilmiştir: “...Şüphesiz Allah, kibirlenen ve övünen kimseleri sevmez. Bunlar cimrilik eden, insanlara da cimriliği emreden ve Allah’ın, lütfundan kendilerine verdiği nimeti gizleyen kimselerdir. Biz de o nankörlere alçaltıcı bir azap hazırlamışızdır.” (Nisa, 4/36, 37) Bir diğer ayette ise cimriliğin zıddı olan güzel ve erdemli davranışta bulunan, cömertçe paylaşmayı gerçekleştirmiş olan ashabin örnek davranışı övülmektedir: “Onlardan (muhacirlerden) önce o yurda (Medine’ye) yerleşmiş ve imanı da gönüllerine yerleştirmiş olanlar, hicret edenleri severler. Onlara verilenlerden dolayı içlerinde bir rahatsızlık duymazlar. Kendileri son derece ihtiyaç içinde bulunsalar bile onları kendilerine tercih ederler. Kim nefsinin cimriliğinden, hırsından korunursa, işte onlar kurtuluşa erenlerin ta kendileridir.” (Haşr, 59/9)

Cimrilik, bizim medeniyetimizde de atasözü ve özdeyişler ile yerilmiştir. Pintiliğin sadece manevi bir kusur değil aynı zamanda maddi olarak da bereketsizliğe yol açacağına inanırız. Az *tamah çok ziyan getirir. Yemeyenin malını yerler* gibi atasözleri hasisliğin bu hayatta da zarara sebep olacağına işaret eder. Bizim irfanımızda malın kıymeti cömertlikle, paylaşarak anlaşılır.

Peygamberimiz (a.s) şu uyarıda bulunuyor: “Kulların sabah eriştiği her gün (yeryüzüne) iki melek iner. Bu iki melekten biri, ‘Allah’ım malını hayır yolunda harcayan kişiye (harcadığı malın yerine) yenisini ver’ der. Diğeri de ‘Allah’ım (malını hayırda harcamayarak) elinde tutan (cimrilik eden) kişinin malını telef et’ der.” (Buhari, Zekât 27)

Cimriliğin yol açtığı felaketlerden birisi de toplumda neden olduğu huzursuzluk ve kıskançlıktır. Peygamberimizin (a.s): “Cimrilikten sakının! Çünkü cimrilik, sizden öncekileri birbirlerinin kanını dökmeye ve kendilerine haram kılanları çiğnemeye sevk ederek helak etti” sözleri hasisliğin hem topluma hem de inanca verdiği zarara işaret etmektedir. (Müslim, Birr 56)

Bununla birlikte tutumlu olmak ile cimriliği; savurganlıkla cömertliği bir birinden ayırmak gerekir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ فَلَا تَغُرَّنَّكُمُ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا وَلَا
يَغُرَّنَّكُم بِاللَّهِ الْغُرُورُ

“Ey insanlar! Allah’ın va’di gerçektir, sakın dünya hayatı sizi aldatmasın ve o aldatıcı (şeytan) da Allah hakkında sizi kandırmasın.”

Fâtır 35/5.

Allah’ın va’di gelecek olan ahiret ve oradaki ceza ve mükâfattır. İnsan, bu dünyada günümü gün edeyim de yarın ne olursa olsun deme umursamazlığı içinde olamaz. Akıllı insan, bu dünyaya dalıp uhrevî vazifelerini unutmaz; dünya için ahiretini feda etmez; şeytanın hile ve tuzaklarına kapılmaz; nasıl olsa Allah mağfiredir sahibidir, rahmeti sonsuzdur diyerek günahlara, ahlaksızlıklara ve düşüklüklere dalmaz. Allah Teâlâ ayette bu konuda bizleri uyarmaktadır.

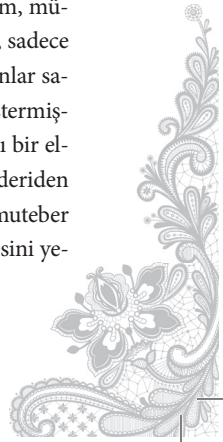
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

ذَكَرَ أَصْحَابُ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَوْمًا عِنْدَهُ
الدُّنْيَا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: أَلَا تَسْمَعُونَ، أَلَا
تَسْمَعُونَ، إِنَّ الْبِدَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ، إِنَّ الْبِدَاذَةَ مِنَ الْإِيمَانِ

Bir gün, Resûlullah (a.s) ’ın ashâbı onun yanında dünyadan bahsettiler. Bunun üzerine Resûlullah (a.s) şöyle buyurdu: “Siz işitmiyor musunuz? İşitmiyor musunuz? Sade yaşamak imandandır; sade hayat sürmek imandandır.”

Ebü Davud, Tereccül 2.

İslam, ne herkesin kıskanmasına ve buğz etmesine sebep olacak derecede lüks yaşamayı, ne de bunun aksine, son derece pejmürde bir görünüm sergilemeyi tasvip eder. İslam, mütevazı bir hayatı ve sade bir görünümü mükemmel bir imanın belirtisi sayar. Sahabe, sadece fakir ve yoksul oldukları dönemlerde değil, yönetimde buldukları ve maddi imkânlar sahibi oldukları dönemlerde de örnek sayılacak mütevazı bir hayat sürmeye özen göstermişlerdir. Tabiin âlimlerinden Zeyd b. Vehb: “Hz. Ömer’i elinde kamçı, üzerinde yamalı bir elbise ile çarşıda gördüm. Elbisesinde on dört yama vardı; bu yamalardan bazıları da deriden idi” der. Sahabe ve daha sonraki nesillerin seçkin kişileriyle ilgili benzer rivayetler, muteber eserlerde yer alır. Onlar bu şekildeki davranışlarıyla, Peygamber Efendimizin tavsiyesini yerine getirmiş ve hayatlarına uygulamışlardır.

SADELİK

Dinimiz hangi konuda olursa olsun insanın kendi hemcinslerine karşı üstünlük yarışına girmesini hoş görmez.

Dolayısıyla lüks ve gösterişe din içerisinde bir dayanak bulmak mümkün değildir. Taha Suresi 131. ayette: *“Onlardan bir kısmına kendilerini sınamak için nasip ettiğimiz dünya hayatının gösterişine gözünü dikme. Rabbinin rızkı daha hayırlı ve daha süreklidir”* buyurulmuştur.

İnancımıza göre dünya ehline gösteriş yapmaya müsait bir takım şeyler verilmişse bunlar onları sınamak için verilmiştir. Dünyanın gösterişinin kesinlikle övünülecek ya da imrenilecek şeyler olmadığı çeşitli hadislerde açıkça bildirilmiştir. Yukarıda bahsi geçen hadis-i şerifte “sade” diye çevrilen “el bezaze“ kelimesi âlimlerce, dünyanın gösterişinden, süsünden, lüksünden kaçınmak olarak tarif edilmiştir. Lüksten, gösteriştten uzak yaşamak bu hadiste imanla ilişkilendirilmiştir.

Kur’anın övdüğü “hayat-ı tayyibe” hoş, temiz ve huzurlu hayat demektir. İlla maddi anlamda konforlu bir hayat demek değildir. İnsan çalışır çabalar, çok çileler de çekebilir ama iç âlemi temiz ve huzurlu kalır. Allah, iman edip imanına yakışır bir hayat sürenlere dünyada böyle bir hayat vaat etmiştir. Sade hayatın peşinden koşanlar insanın iç âlemine kattığı güzellik sebebiyle bu hayatın peşinde koşarlar. Sade hayatın getireceği maddi bir şey olduğundan dolayı değil... Çünkü onun içinde taşıdığı zenginlik dış yüzdeki süse, gösterişe ihtiyaç bırakmamaktadır. İnsan psikolojisinde iç ve dıştaki eksiklikler birbiriyle telafi edilmeye çalışılır. Yani insanın iç âleminde yeteri kadar bir zenginlik varsa dış yüzünde çok fazla bir süse merak sarmaz. Ama içeride bu konuda bir yoksunluk varsa onu başka bir şeyle telafi etmeye çalışır. Dışarisını süslemek sureti ile ya da gösterişe yönelik tercihler yaparak içerideki bu açığı kapatmaya gayret eder. Oysa motor bozuksa kaportayı tamir etmenin anlamı yoktur. Gerek ilim, gerek fen, gerek maneviyat sahasında olsun örnek şahsiyetlere baktığımızda daima sade hayatı benimseyen kimseler olduklarını görürüz. Lüks hayat içinde yaşayan bir büyük adam, dava adamı, derdi olan adam yoktur.

Sözlerimizi Alex Carrel’in şu tespiti ile bitirelim:

“Sade insanlar Allah’ı, güneşin harareti ve bir çiçeğin kokusu kadar tabii olarak hissederler.”

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَاللَّهُ فَضَّلَ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ فِي الرِّزْقِ فَمَا الَّذِينَ فُضِّلُوا بِرَادِي
رِزْقِهِمْ عَلَى مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ أَفَبِعِزَّةِ اللَّهِ يَجْحَدُونَ

“Allah kiminize kiminizden daha bol rızık verdi. Bol rızık verilenler, rızıklarını ellerinin altındakilere verip de bu hususta kendilerini onlara eşit kılmazlar. Durum böyle iken Allah’ın nimetini inkâr mı ediyorlar?”

Nahl 16/71.

İnsanlar, Allah’ın takdiri ile doğuştan getirdikleri kabiliyetlerin, ayrıca yine ilâhî takdire bağlı olarak yaşadıkları sürece karşılaştıkları imkân ve fırsatların azlığına veya çokluğuna, elverişli olup olmamasına ve bunları farklı şekillerde değerlendirmelerine göre rızık ve bakımından farklı olmuştur ve olacaktır. İnsan, sahip olduğu servetle değil onu nasıl kullandığı ile değerlendirilir. Bu ayet, İslam’ın eşitlik, adalet, dayanışma, paylaşma gibi sosyal değerlere verdiği önemin veciz bir ifadesidir. Nitekim bu hususta Resûlullah da şöyle buyurmuştur: *“Elinizin altındakiler (köleler, hizmetliler, çalışanlar) sizin kardeşlerinizdir; Allah onları size emanet etmiştir. Şu halde kimin yanında bu şekilde kardeşi bulunuyorsa ona yediğinden yedirsin, giydiğinden giydirsin. Onlara ya güçlerinin yetmeyeceği ağır işler yüklemeyin veya yüklerseniz siz de yardım edin”* (Buhari, İman 22; Müslim, Eymân 40).

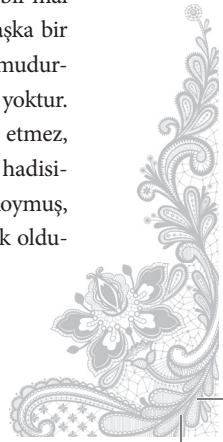
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَيْسَ الْغِنَى عَنْ كَثْرَةِ الْعَرَضِ، وَلَكِنَّ الْغِنَى غِنَى النَّفْسِ

“Gerçek zenginlik, mal çokluğu değil, gönül tokluğudur.”

Buhari, Rikak 15; Müslim, Zekât 130.

Övgüye ve “zenginlik” demeye layık, Allah katında makbul ve ahirette faydası görülebi-
lecek olan zenginlik, mal çokluğundan ibaret olan zenginlik değildir. Asıl zenginlik, -malın
çokluğuna veya yokluğuna bakılmaksızın- gönül tokluğu, kalp zenginliğidir. Kiminin hem
malı çoktur hem gönlü toktur. Ama kiminin de malı çoktur fakat gözü açtır, sınırsız bir mal
hırsı içindedir. Nereden ve nasıl olursa olsun kazanmak ve mal sahibi olmaktan başka bir
düşüncesi yoktur. Böylesi kimseler mal zengini olsalar da gönül fakiri, hırs mahkumudur-
lar. Kimilerinin de malı yoktur ama gönlü toktur. Kimsenin malında mülkünde gözü yoktur.
Eline geçenle geçinir. Daha fazla kazanmaya çalışır ama asla rızasızlık, şükürsüzlük etmez,
başkalarının kazancına haset çekmez, göz dikmez. Bütün bunlardan dolayıdır ki, hadisi-
miz gerçek zenginliğin, mal zenginliğinden çok duygu zenginliği olduğunu ortaya koymuş,
gözü ve gönlü aç olanın fakirliğinin, aslında, mal çokluğu ile telâfi edilemez bir açlık oldu-
ğuna dikkat çekmiştir.

HASBİ OLMAK

Ayette Rabbimiz şöyle buyuruyor: “Allah, mümin erkeklere ve mümin kadınlara, içinde ebedi kalmak üzere altından ırmaklar akan cennetler ve Adn cennetlerinde güzel meskenler vadedti. Allah’ın rızası ise hepsinden büyüktür. İşte büyük kurtuluş da budur.” (Tevbe, 9/72) Müminler olarak dinimizin emrine uygun her davranışımızı ve işimizi ibadete dönüştüren haslet niyetimizdir. Gerek ibadet gerekse diğer beşeri davranışlarımızda Allah rızası niyeti ile başladığımızda yaptığımız iş hasbi, yani karşılığını yüce yaratanimızdan beklediğimiz bir amel olur. Çünkü O’nun rızasından daha büyük bir nimet yoktur.

Kulluk ve insanlık uğruna gösterdiğimiz her türlü gayretin karşılığında maddi kazançtan önce Rabbimizin rızası olsun hesabımız. Yunus’un dediği gibi:

*Cennet cennet dedikleri
Birkaç köşkle birkaç huri
İsteyene ver onları
Bana seni gerek seni*

Hasbilik, yaptığımız işlerde Allah’ın rızasını talep etmek ve karşılığını da ancak O’ndan beklemek, dünyevi menfaatlara iltifat etmemektir. Bu yönüyle insanı onurlu bir hayata ve huzura kavuşturan bir kulluk duruşudur. İbadeti riya-dan, davranışları çıkar ve istismardan koruyan düşüncedir hasbilik. Her ibadetimizde niyetimizin bir parçasıdır “Allah rızası için” demek. O nedenle namaza niyet ettiğimizde Allah rızası için diye başlarız. Allah için oruç, Allah için hac, Allah için zekât, Allah için hasta ziyareti, Allah için cenazeye katılmak,

Allah için yedirmek, Allah için misafir ağırlamak, Allah için sıla-i rahim, Allah için dostluk, Allah için düşmanlık, Allah için tebessüm, Allah için hüzn ve gözyaşı... Velhasıl selamımız Allah için kelimamız Allah için.

Sevdiğimizi Allah rızası için seviyor; uzak durduğumuz kimselerden de yine Allah rızası için uzak duruyorsak bunun karşılığı ahirette Rabbimizin arşının gölgesidir. Ve yine unutmayalım ki, ömrümüzün sonunda baki kalacak olan “Allah için yaptım” dediğimizdir. Yani *hasbeten lillah* yaptığımızdır. Aziz Peygamberimizin (a.s) buyurduğu gibi: “Kim Allah için sever, Allah için nefret eder, Allah için harcar ve Allah için kötülöklere engel olursa imanını kemale erdirmiş olur.”

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَيْلٌ لِّكُلِّ هُمَزَةٍ لُّمَزَةٍ الَّذِي جَمَعَ مَالًا وَعَدَّدَهُ يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدَهُ

“Arkadan çekiştiren, ayıp kusur arayan, servet toplamış ve onu sayıp durmuş olan herkesin vay haline! O, malının kendisini sonsuzca yaşatacağını zanneder.”

Hümeze 104/1-3.

“Veyl” kelimesi, “çetin azap, helâk, yok olma, rezil rüsva olma, cehennemde bir vadi, beddua” anlamlarına gelmektedir. “hümeze” kelimesi ise “birini arkasından çekiştirmek, kaş göz, el kol işaretileriyle onunla alay etmek, aşağılamak” manalarına gelen hemz kökünden türemiş bir sıfat olup “insanları arkadan çekiştirmeyi, şeref ve haysiyetlerini yaralamayı alışkanlık haline getiren, bundan zevk alan kimse” demektir. Bu ayetlerin, mal ve servetinin çokluğuyla gururlanıp insanlarla alay ederek onların şahsiyetlerini zedeleyen Ahnes b. Şüreyk isimli putperest Arap hakkında indiği rivayet edilmiştir (bk. Kurtubî, XX, 183). Ancak Surenin iniş sebebinin özel olması hükmünün genel olmasına engel değildir. İslam dini, insan şahsiyetinin ve onurunun korunmasına son derece önem verdiği için Kur’an bu tür davranışları kınamakta ve böyle davranışlar sergileyenlerin ahirette ateşle cezalandırılacağını haber vermektedir. 2-3. ayetler servetinin çokluğuna gururlanıp insanlarla alay eden kimselerin aynı zamanda helal haram demeden mal toplayan, onu saklayan, fakirlik korkusuyla cimrilik ederek onu hayır yolunda harcamaktan kaçınan, fakirin hakkını vermeyen ve servetinin kendisini ebeleştiriceğini sanan kimseler olduklarını da ifade etmektedir.

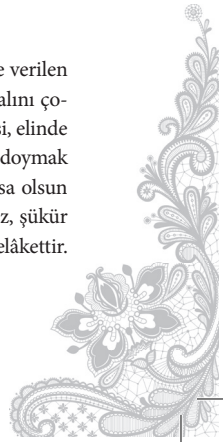
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَضِرَةٌ حُلْوَةٌ، فَمَنْ أَخَذَهُ بِطَيْبِ نَفْسٍ بُورِكَ لَهُ فِيهِ، وَمَنْ أَخَذَهُ بِإِشْرَافِ نَفْسٍ لَمْ يُبَارَكْ لَهُ فِيهِ، وَكَانَ كَالَّذِي يَأْكُلُ وَلَا يَشْبَعُ

“Gerçekten şu mal çekici ve tatlıdır. Kim onu hürs göstermeksizin alırsa, o maldaki kendisine bereket verilir. Kim de ona göz dikerek hürs ile alırsa, o malın bereketi olmaz. Böylesi kişi, yiyip yiyip de bir türlü doymayan obur gibidir.”

Buhari, Zekât 47, 50, Rıfak 7, 11; Müslim, Zekât 96.

Kanaat sahibi olmak, az da olsa kazandığıyla geçinmek büyük fazilettir. Gönül hoşluğu ile verilen ve gönül hoşluğu ile alınan maldaki bereket vardır. Başkasının malına göz dikmek suretiyle malını çoğaltmaya çalışmak iyi bir Müslüman’a yakışmayan düşük bir tavrıdır. Bir kere almaya alışan kişi, elinde avucunda ne kadar mal olursa olsun hep almak, biriktirmek, yığmak ister. Bu da tam anlamıyla doymak bilmeyen bir mal hürsi demektir. Obur kimselerin yemek düşkünlüğü gibi, ne pahasına olursa olsun mal toplamak isteyen kimseler de mal düşkünlüğü haline gelirler. Gözleri doymaz. Kanaat etmez, şükür bilmezler. Böyle bir sonuç ise, hiç şüphesiz tam bir açık ve doyumumsuzluk, bir başka ifade ile felâkettir.

Dini Bilgiler

KANAAT VE ŞÜKÜR

Efendimiz (a.s) Müslümanlar için fakirlikten değil, aksine dünya nimetleri içinde oldukları halde, mal ve mülk yüzünden birbirleriyle yarışıp vuruşacaklarından en-dişe etmiştir. Resûl-i Ekrem Efendimiz insanın karnını sadece toprağın doyuracağını bildirerek açgözlülüğün insanda asli bir unsur olduğunu vurgulamış ve nefislerin bu doymaz haline karşı bizleri ikaz etmiştir. İnsanoğlunun bu doyumsuzluğu cimriliğinden kaynaklanmaktadır. Harcamadan biriktirmek cimriliğin en belirgin özelliğidir. Bu açığımızı Allah Teâlâ şöyle sergilemektedir: “*De ki, Rabbimin rahmet hazinelerine siz sahip olsaydınız, tükenir korkusuyla yine de cimrilik ederdimiz. Zaten insanlar pek cimridir.*” (İsrâ 17/100)

Peygamberimiz, bir hadis-i şeriflerinde şöyle buyurmuşlardır: “*Şu mal caziptir. Kim onu hak ederek (helal yoldan) alırsa, kendisi için mübarek kılınır. Kim de onu aç gözlülükle elde ederse, bereketini görmez.*” Onun için bizler hakkımızda hayırlı ve topluma faydalı olması şartıyla zenginliği talep etmeliyiz. Aksi takdirde mevcut olanla yetinmekte fayda vardır. *Harama bulaşmaktansa, helalle yetinmek ve Allah'tan başkasına muhtaç olmamak da büyük bir marifettir. Ancak şu da bir gerçek ki kişi, rızıkına kanaat edip rızıkın bereketli olması için dua ederse Allah, o kişiye karşı çok lütufkâr olabilir. Rabbinin ikramı ile dünya nimetlerine mazhar olan ve kendisine mal mülk verilen kişiye düşen ilk görev o malın ve makamın şükürünü eda etmektir. Efendimiz “Şükürünü eda edebileceğin az mal, şükürünü eda edemeyeceğin çok maldan hayırlıdır”* buyurarak şükredilmeyen malın kişi için hayırlı olmayacağını haber vermiştir.

Efendimizin ashabında zenginler de bulunmaktaydı. İşte onlar mal konusunda bu prensiplere riayet etmişlerdir. Onların mali konulardaki ahlakını tespit eden alimler şu beş özelliği tespit etmişlerdir:

- 1- *Mallarını sadece helal yoldan temin etmişler, harama asla bulaşmamışlardır.*
- 2- *Toplumda cömertlik ve infak konusunda öncü olmuşlardır.*
- 3- *Mallarını emanet şuuruyla hak yolunda sarf etmişlerdir.*
- 4- *Zenginlikleri kanaatkâr ve ihlaslı olmalarına engel olmamıştır.*
- 5- *Hayra ve iyilikte bulunmaya doymamışlardır.*

Şair de onların yolundan gitmiş ve bakın ne güzel söylemiş:

*Sen söylersin söz içinde sözün var
Çalarsın çırparsın oğlun kızın var
Şu dünyada üç beş arşın bezin var
Tüm bedesten senin olsa ne fayda*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

هُوَ الَّذِي جَعَلَ لَكُمْ الْأَرْضَ ذُلُولًا فَأَمْشُوا فِي مَنَاكِبِهَا
وَكُلُوا مِنْ رِزْقِهِ وَإِلَيْهِ النُّشُورُ

“Yeryüzünü sizin için kullanışlı hale getiren O’dur. Üzerinde dolaşın ve Allah’ın rızkından yiyip için; (ama unutmayın ki) dönüş yalnız Allah’adır.”

Mülk 67/15.

Cenab-ı Allah, kendisinin güç ve kudretini gösteren delilleri bir defa daha gözler önüne sermekte; yerkürenin yaratılması, her türlü nimet ve imkânlarla donatılarak üzerinde yaşanılır hale getirilmesinin, sonsuz bir gücün varlığını ve birliğini gösterdiğine dikkat çekmektedir. “üzeri” diye çevirdiğimiz menâkibihâ tamlamasındaki *menâkib* kelimesi, “omuz” anlamına gelen menkibin çoğulu olup mecaz olarak yeryüzündeki yolları, köşe bucak ve dağları ifade eder (*Şevkani, V, 301-302*). Yüce Allah, bu nimetleri kulları için yarattığını bildirerek onlara yeryüzünde dolaşmalarını, yarattığı rızıklardan yiyip içmelerini istemiş; arkasından “dönüş yalnız Allah’adır” buyurmak suretiyle insanların dünya nimetleri ve zevklerine dalarak kendi varlığını, sonsuz kudretini ve ahiret hayatını unutmamaları gerektiği, zira her nimetin bir sorumluluğu olduğu mesajını vermiştir.

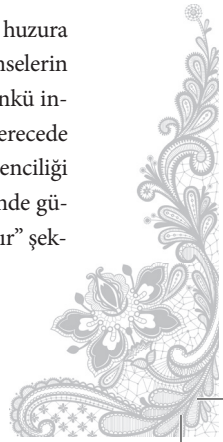
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

لَا تَزَالُ الْمَسْأَلَةُ بِأَحَدِكُمْ حَتَّى يَلْقَى اللَّهَ، وَلَيْسَ فِي
وَجْهِهِ مُزْعَةٌ لَحْمٍ

“İçinizden birilerinin, yüzünde bir parça et bile kalmamış olduğu halde Allah’ın huzuruna çıkacağı güne kadar dilencilik aranızda sürüp gidecektir.”

Buhari, Zekât 52; Müslim, Zekât 103, 104.

Dilenciligi meslek edinen kimselerin yüzlerinde bir parça bile et bulunmadan ilâhî huzura getirilmeleri, gereksiz yere döktükleri yüzusunun tam bir cezasıdır ya da böylesi kimselerin diğer insanlar tarafından tanınması içindir. Her iki halde de çok ağır bir cezadır. Çünkü insanın güzelliği, yüzündeki etler sebebiyledir. İskelet haline gelmiş bir yüz, korkunç derecede çirkin ve ürkütücüdür. Böyle bir durumdan kurtulmanın çaresi ise, hiç şüphesiz dilenciligi terk etmektir. Hadisimizi, “Dilenciligi meslek edinmiş olanların kıyamet günü yüzünde güzellikten eser bulunmayacaktır”, veya “Dilencinin kıyamette hiçbir itibarı olmayacaktır” şeklinde anlamak da mümkündür. Hangi manada olursa olsun bu ağır bir cezadır.

DİLENMEK

Müslüman'ın kendisi ve bakmakla yükümlü olduğu kimseleri geçindirmeye, borçlarını ödemeye yetecek kadar çalışıp, helalinden kazanması farzdır. Fakirlere ve gariplere yardım ve iyilik için yeterli miktardan fazla kazanmak, dinimizin övdüğü ve güzel gördüğü bir şeydir. Bu niyetle çalışmak ve kazanç elde etmek nafie ibadetten daha faziletlidir. Çünkü bunun faydası toplumun bütün bireyleri içindir.

Resûlullah Tebük dönüşünde Sa'd b. Muaz ile karşılaşmış tokalaşmış, Muaz'ın ellerinin nasırlaşmış olduğunu görünce Peygamberimiz bunun sebebinin sormuş, o da *"çocuk çocuğumun nafakasını temin için hurma bahçemde çalışıyorum."*

Cevabını verince; Hz. Peygamber Sa'd b. Muaz'ın elini öpmüş ve *"İşte bu eller Allah'ın sevdiği ellerdir"* buyurmuştur. (Ebu Davud, Büyu' 1)

Dilenmeyi haram kılan zenginlik nedir, diye soran sahabeye; Peygamberimiz (a.s): *"Sabah ve akşam yetecek kadar yiyeceği olana dilenmek haramdır, buyurmuştur."* (Ebu Davud, Zekât, 23)

Bu rivayetler, İslam'ın el emeğine, alın terine, helal kazanca ne kadar önem verdiğini; tembelliği, gücü olduğu halde başkalarına muhtaç bir şekilde el açıp dilenmeyi, tasvip etmediğini ortaya koymaktadır. Rahmet peygamberinden (a.s) birkaç kez bir şey isteyen fakir bir sahabe, Peygamberden karşılıksız ikramlar alarak evine dönmüştü. Yine bir gün bir şey istemeğe geldiğinde peygamberimiz ona, dilenmenin kötülüğünü söyledikten sonra *"Evinde bir şey yok mu?"* diye sormuş, O da *"Hayır, evimde bir kap ile bir örtüden başka bir şey yok."* demişti. Bunun üzerine Peygamberimiz (a.s) onları getirmesini istemiş, adam da gidip getirmişti. Hz. Peygamber (a.s), yanındaki sahabelere onları açık artırma ile iki dirheme satmış ve parayı adama vererek, bir dirhemle ailesi için yiyecek, kalan bir dirhemle de bir ip ve balta alıp getirmesini tembih etmişti.

Adam iple baltayı getirince, baltaya kendisi sap takmış, gidip ormandan odun toplamasını ve pazarda satmasını öğütlemiş ve kendisine on beş gün seni burarlarda görmeyeyim demişti.

On beş gün sonra adam on dirhem kazanarak geri döndü. Şahsın ekmek parası kazanmayı öğrendiğini gören Resûlullah (a.s), ona şu çarpıcı öğüdü verdi: *"Bu şekilde çalışarak başkalarına muhtaç olmadan geçinmen, senin için, kıyamet gününde yüzünde dilencilik lekesi ile gelmeden daha hayırlıdır."* (İbn Mace, Ticaret 25) Dilencilik yapmak da günahtır dilencilığe teşvik etmek de günahtır. Merhamet duygularımızın istismar edilmemesi için daha dikkatli olmalıyız.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَأَنْ لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى وَأَنْ سَعْيُهُ سَوْفَ يُرَى

“İnsan ancak çabasının sonucunu elde eder. Çabasının karşılığı ileride mutlaka görülecektir.”

Necm 53/39-40.

Bu iki ayette, dürüstlikle çalışıp çabalamanın, alın teriyle kazanmanın Allah nezdindeki değerine de işaret edilmektedir. İnsanın sorumluluğu, çalışması, üretmesi, kendisi ve ailesinin rızkını kazanması için mücadele etmesini gerektirir. Başkalarına el açması ise insan onurunu zedeleyen bir şeydir.

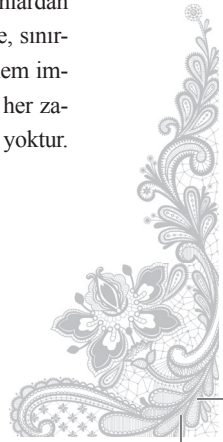
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ نَزَلَتْ بِهِ فَاقَةٌ فَأَنْزَلَهَا بِالنَّاسِ لَمْ تُسَدَّ فَاقَتُهُ، وَمَنْ نَزَلَتْ بِهِ فَاقَةٌ فَأَنْزَلَهَا بِاللَّهِ، فَيُوشِكُ اللَّهُ لَهُ بِرِزْقٍ عَاجِلٍ أَوْ آجِلٍ

“Kim ihtiyaç içine düşer de bunu insanlara açarsa, ihtiyacı kapanmaz. Kim de ihtiyacını Allah’a arz ederse, Allah’ın, hemen veya ileride o kimseye rızık vermesi umulur.”

Tirmizi, Zühd 18.

Hayatta insanın başına her şey gelebilir. Çok büyük bir maddi ihtiyaç içine düşmek, başına bir felâketin gelmesi insanlar için olağan hadiselerdir. Böylesine bir sıkıntıya düşen kimse, öncelikle Allah’a sığınıp kendisine bu sıkıntıdan kurtulma imkânı vermesini dileyeceği yerde, böyle bir yola başvurmadan birtakım kimselere gidip derdini açarak onlardan yardım dilenmeye kalkarsa doğru hareket etmiş olmaz. Zira insanların bulacağı çare, sınırlıdır. Asıl çareyi Allah’tan dilemek, kulluk gereğidir. Unutulmalıdır ki, kulların hem imkânları kısıtlı hem de kapıları her zaman açık değildir. Allah’ın kapısı gece-gündüz her zaman açık ve her şey O’nun tasarrufundadır. O vermeyince kimsenin yapacağı bir şey yoktur. Hani meşhur sözdür *“Vermeyince Ma’bud, neylesin Mahmud?”*...

TEVEKKÜL

Tevekkül “bir kimsenin kendini Allah’a teslim etmesi, rızkında ve işlerinde Allahı kefil bilip sadece O’na güvenmesi” şeklinde tanımlanmaktadır

Âl-i İmrân Suresi 159. ayette Resûl-i Ekrem’e kamu işlerinde çevresindeki-lerle istişare etmesi öğütlenmiş ve ardından, “*Kararın kesinleşince artık Allah’a tevekkül et, Allah kendisine tevekkül edenleri sever*” buyurulmuştur. Talâk Suresinin başlarında da Allah’a tevekkül eden kimseye O’nun kâfi geleceği ve Allah’ın emrini mutlaka mutlaka yerine getireceği bildirilmiştir. Abdullah b. Mes’ûd bu ayet için, “iş Allah’a havale etme hususunda Kur’an’ın en önemli ayeti” demiştir.

Hadislerde bildirildiğine göre Allah, aç karına sabahlayıp akşama tok ulaşan kuşları doyurduğu gibi kendisine tam bir teslimiyetle tevekkül edenlere de rızıklarını verecektir. Bir iş için evinden çıkan kimse, “*Bismillâh, Allahâ inandım, O’na dayandım, O’na tevekkül ettim; güç kuvvet yalnız O’nundur*” derse Allah onu en hayırlı şekilde rızıklandırarak ve kötülüklerden koruyacaktır. Diğer bir hadiste Allah’a tevekkül edip üfürükçülük, uğur-uğursuzluk, dağlama şeklindeki cahiliye kalıntısı uygulamalardan uzak duranların sorgusuz cennete gireceği müjdesi verilmiştir.

İnancımıza göre işlerin sonunu Allah’a havale etmek ve sonuçta O’nun takdir ettiğine razı olmak, o işin olması için gösterilmesi gereken gayrete ve alınacak tedbirlere engel değildir. Peygamberimiz güçlü müminin zayıf müminden daha değerli ve Allah’ın sevgisine daha lâyık olduğunu söylemiş, kişinin tam bir azimle faydalı olanı elde etmeye çalışmasını, güç bir durumla karşılaşılması halinde de Allah’ın takdirine rıza göstermesini öğütlemiş ve yakınmanın şeytanın etkisine kapı açacağı uyarısında bulunmuştur.

Bu şuur ve inanç sayesinde kul, gerekli sebeplere ve tedbirlere başvurmasına rağmen sonucun umduğu şekilde çıkmaması halinde ilâhî takdirin öyle tecelli ettiğini bilerek kendisini veya sebepleri suçlamaktan kaçınır; iyimser ruh halini korumayı başarır. Moral çöküntüsüne uğramaz. Kur’an-ı Kerim’de, oğlu Yusuf’un kaybolmasından dolayı derin bir üzüntü yaşayan Hz. Yakub’un buna rağmen Allah’a tevekkülünü dile getirerek yüksek bir metanetle ümidini koruduğu anlatılır (Yusuf 12/18, 67, 83, 86-87). Tecrübeler de inançlı ve mütevekkil insanların başarısızlıklar karşısında daha metanetli ve ümitli davrandığını göstermekte, bu tespit psikoloji ve pedagojide büyük önem taşımaktadır.

*Ne beyden iste maksûdun gönül, ne şahtan iste!
Tevekkül kıl Hüdâ’ya, devleti Allah’tan iste!*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَابْتِغِ فِيمَا آتَاكَ اللَّهُ الدَّارَ الْآخِرَةَ وَلَا تَنْسَ نَصِيبَكَ مِنَ الدُّنْيَا
وَأَحْسِنْ كَمَا أَحْسَنَ اللَّهُ إِلَيْكَ

“Allah’ın sana verdiğiinden (O’nun yolunda harcayarak) ahiret yurdunu iste; ama dünyadan da nasibini unutma. Allah sana ihsan ettiği gibi, sen de (insanlara) iyilik et.”

Kasas 28/77.

Bu ayette, Allah’a ve peygamberine iman eden müminlere bir öğüt vardır. İnsanın dünyadan nasibini unutmaması iki şekilde anlaşılabilir:

- 1- Asıl amaç ahiret yurdunu kazanmaktır, ancak dünya nimetlerinden de meşru şekilde yararlanmak gerekir.
- 2- Bağlama daha uygun olan açıklama ise şöyledir: Dünya hayatı, ebedi âlemdeki hayata göre çok kısadır; kul bunu unutup dünya ebedi imiş gibi kendini ona vermemeli, dünyasını ahireti için değerlendirmelidir.

HADİS-İ ŞERİF MEALİ

مَنْ يَكْفُلُ لِي أَنْ لَا يَسْأَلَ النَّاسَ شَيْئًا، وَأَتَكْفُلُ لَهُ بِالْجَنَّةِ

“Kim bana, halktan hiçbir şey dilenmeyeceğine dair söz verirse, ben de ona cenneti garanti ederim.”

Ebü Davud, Zekât 27.

Dünyada insanlara arz-ı hacet etmeyen, onlardan bir şey dilenmeyen, sıkıntılı da olsa bu izzetli hayatı tercih eden kula, Allah Teâlâ ahirette cennet mutluluğunu nasip edecektir. Zaruret olmadıkça kimseden bir şey istememek ve bu konuda kararlı olmak büyük bir irade ve olgunluktur. Sevgili Peygamberimizin bu konuya gösterdiği dikkat, onun böylesine tok gözlü davranacaklara cennet vaat etmesinden anlaşılmalıdır.

EL EMEĞİ

Rabbimiz şöyle buyuruyor: “Sizin için geceyi örtü, uykuyu istirahat kılan, gündüzü de dağılıp çalışma zamanı yapan, O’dur.” (Furkan 19/47) Bu ayet-i kerimede, maişetimizi kazanmak için gösterdiğimiz gayretin Allah’ın razı olduğu davranışlardan olduğu beyan edilmektedir.

Peygamberimiz (a.s) şöyle buyuruyor: “Kişi kendi bileğinin gücüyle kazandığından daha hayırlı bir yiyecek yemiş olamaz. Allah’ın peygamberi Davud aleyhisselam da kendi bileğinin gücüyle çalışarak kazandığından yerdi.” (Buhari, Büyü’ 15)

Kur’an’ı Kerim’in evrensel prensiplerinden birisi de çalışmaktır. Çalışmak, Allah’ın bir kanunudur. Kâinata her şey bu kanuna boyun eğmiş, her zerrenin varlığı çalışmaya, hareket etmeye, bağlı kılınmıştır. Her varlık hayatiyetini sürdürebilmek için devamlı bir çalışmanın içindedir. Yüce Allah, dünya hayatımızı devam ettirebilmemiz için gerekli olan bütün nimetleri yaratmıştır.

Rızıkımızı veren Yüce Allah’tır. Bu rızıklarımızı elde etmemiz için, çalışıp çabalamamız gerekmektedir. İslam’da yan gelip yatmak, başkasının sırtından geçinmek yoktur. İnsan hem dünya hayatının geçimi hem de ahretin saadeti için çalışmalıdır.

El emeğine ve alın terine büyük önem verip teşvik eden Resûl-i Ekrem efendimiz çalışan insanı da Allah’ın sevdiği kullar arasında göstermiştir.

Biz müminlere düşen Hz. Peygamberin yolundan giderek hem dünyamız hem de ahiretimiz için emek sarf ederek, alın teri dökerek, kimseye muhtaç olmadan rızıkımızı aramaktır. Ama rızıkımızı ararken daima Allah’ın bildirdiği emir ve yasaklarını düşünerek helal ve meşru olan kazancı elde etmemiz gerekir. Müslüman olarak tembellik ve ataletten sıyrılmak ve eğer çalışmamıza mani bir halimiz yoksa çalışarak kazanmanın yollarını araştırmak kendimiz ve içinde yaşadığımız topluma karşı en önemli görevimizdir.

Elinin emeği ile geçinmek peygamberlerin sünnetlerindedir. Temiz ve onurlu bir hayatın devamı için alın teri ve emekle yoğrulmuş kazanca talep olmamız gerekir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

أَهُمْ يَقْسِمُونَ رَحْمَةَ رَبِّكَ نَحْنُ قَسَمْنَا بَيْنَهُمْ مَعِيشَتَهُمْ فِي الْحَيَاةِ
الدُّنْيَا وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ لِيَتَّخِذَ بَعْضُهُمْ بَعْضًا
سُخْرِيًّا وَرَحِمْتُ رَبِّكَ خَيْرٌ مِّمَّا يَجْمَعُونَ

“Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında biz paylaştırdık. Birbirlerine iş gördürmeleri için kimini ötekine derecelerle üstün kıldık. Rabbinin rahmeti onların biriktirdikleri şeylerden daha hayırlıdır.”

Zuhruf 43/32.

Bu ayet, İslam’ın hedeflediği sosyal ve ahlaki değer anlayışına ışık tutmaktadır: Allah maddi, dünyada geçerli olan ve orada kalan nimeti, imtihan gereği herkese verir; peygamberlik gibi, Allah nezdinde değerli ve bu yüzden rahmet olan manevi nimetini ise herkese değil, üstün meziyetleri sebebiyle seçtiğine verir ve bu rahmet (nimet) onların verdiği asaletten, servetten, iktidardan çok daha iyidir, hayırlıdır, insanlar için kurtuluş ve mutluluk vesilesidir.

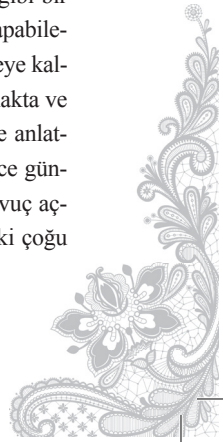
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

لَأَنْ يَخْتَرِمَ أَحَدَكُمْ حُزْمَةً مِنْ حَطَبٍ، فَيَحْمِلَهَا عَلَى ظَهْرِهِ
فَيَبِيعَهَا، خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَسْأَلَ رَجُلًا، يُعْطِيَهُ أَوْ يَمْنَعَهُ

“Sizden herhangi birinizin sırtına bir bağ odun yüklenip satması, herhangi bir kişiden dilenmesinden hayırlıdır. O da ya verir ya da vermez.”

Buhari, Zekât 50, 53; Müslim, Zekât 106.

Geçimini temin için herkesin bir sanatı veya işi olmayabilir. Toplumda herkes için bir gelir kapısı aslında vardır. Ancak çalışıp kazanabilecek olan kimseler bile, işsizlik gibi bir sebeple geçimleri için başkalarının yardımına muhtaç duruma düşebilirler. Bir de yapabileceği işi tembellikten dolayı yapmayıp kolay yoldan yani dilenerek rızkını temin etmeye kalkanlar her devirde olagelmıştır. İşte böylesi kimseleri Sevgili Peygamberimiz uyarmakta ve herkesin kendi rızkını bizzat çalışarak temin etmesi gerektiğini çok açık bir şekilde anlatmaktadır. Gidip ormandan odun toplamanın, onu sırtında getirip satmanın ve böylece günlük rızkını temin etmenin, verip vermeyeceği belli olmayan birtakım kimselere el avuç açmaktan çok daha hayırlı olduğunu bildirmektedir. Sırtında odun getirip satmak belki çoğu insanın ağına gidecek bir olaydır. Ama dilencilik yapmaktan çok daha şereflidir.

DİLENCİLİK

Kur'an-ı Kerim'de iki ayeti kerimede ihtiyacından dolayı isteyenin ve yoksulun zenginlerin mallarında belli bir hakkı olduğu bildirilir (Zâriyât 51/19; Meâric 70/25), Ayrıca Hz. Peygamber'e hitaben, "İsteyeni azarlama" buyrulur (Duhâ 93/10). Böylece Kur'an-ı Kerim'in, ihtiyacını arz ederek yardım isteyen bir kimse- nin boş çevrilmesini uygun görmediği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Bakara Suresinin 273. ayetinde dilencilik insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir tutum olarak değerlendirilmiştir.

Hadislerde de şerefini koruyan yoksullarla fakirliği istismar eden ve dilenmeyi bir kazanç yolu sayanlar arasındaki ahlaki farka dikkat çekilmiştir. Bu hadislerin birinde, "*Yoksul bir iki hurma veya birkaç lokma ile baştan savılan kişi değildir; asıl yoksul müstağni davranan kimsedir. İsterseniz, "Onlar insanlardan ısrarla istemezler" ayetini okuyunuz*" denilerek dilenmenin İslam ahlakında başlıca bir fazilet olan malî iffet anlayışıyla bağdaşmadığı ortaya konmuştur. Hz. Peygamber, prensip olarak en temiz kazancın el emeği ve alın teriyle sağlanan kazanç olduğunu vurgulamıştır. Elinin emeğiyle geçinme imkânı varken dilenenlerin, özellikle bu şekilde mal biriktirmek için avuç açıp isteyenlerin aslında cehennem ateşi talep ettiklerini; bunların, dünyada yüzüzlük ederek dilenmelerine karşılık ahirette yüz etleri soyulmuş olarak Allah'ın huzuruna çıkacaklarını ifade eden hadisler dilencilikğin uhrevî cezasının ağırlığını göstermektedir.

İslam âlimlerine göre bir kişi çalışmayacak derecede güçsüz düşmüş ve herhangi bir şekilde zaruri ihtiyaçları karşılanmamışsa onun dilenmesi caizdir. Zaruret hali ortadan kalkınca başkalarına el açmaktan vazgeçmek gerekir. Ayrıca dilenmek zorunda kalan kişi şahsiyetini korumalıdır. Uygun gördüğü varlıklı kişiye ihtiyacını anlatmakla yetinmeli, ondan açıkça bir şey istememelidir. Eğer istemek mecburiyetinde kalırsa ısrar etmemeli ve kendisini küçük düşürücü davranışlardan kaçınmalıdır. Buna ilaveten yardımına başvurulacak kimsenin fakirin halinden anlayan, malında yoksulun da hakkı bulunduğu şuurunda olan, dilenciye azarlamayan, yaptığı iyiliği başa kakmayan (Bakara 2/264), alçak gönüllü, güler yüzlü ve hoşgörülü bir kişi olması arzu edilir. Âlimler, gönül rızası ile vermeyen kişiden sadaka almayı caiz görmemişler ve bu şekilde alınan şeyin mümkünse aynının, değilse bedelinin geri verilmesi gerektiğini söylemişlerdir.

Akif merhum yukarıdan beri anlatılanları muhteşem bir beyitle şöyle özetler:

Kim kazanmazsa bu dünyada bir ekmek parası:

Dostunun yüz karası; düşmanın maskarası!

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِنْ طَيِّبَاتِ مَا كَسَبْتُمْ وَمِمَّا أَخْرَجْنَا لَكُمْ
مِنَ الْأَرْضِ وَلَا تَيَمَّمُوا الْخَبِيثَ مِنْهُ تُنْفِقُونَ وَلَسْتُمْ بِأَخِيذِهِ إِلَّا
أَنْ تُغْمِضُوا فِيهِ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ

“Ey iman edenler! Kazandıklarınızın iyilerinden ve rızık olarak yerden size çıkardıklarımızdan hayra harcayın. Size verilse, gözünüzü yummadan alamayacağınız kötü malı, hayır diye vermeye kalkışmayın. Biliniz ki Allah zengindir, övgüye lâyıktır.”

Bakara 2/267.

Bir önceki ayette, infak ve tasaddukun ne maksatla ve nasıl yapılması gerektiği açıklandıktan sonra bu ayette ise sadaka olarak verilecek malın keyfiyetine geçilmiş; verilenin kötü ürün ve mallardan değil iyilerinden olması emredilmiştir. Ayette geçen *tayyib* (çoğulu *tayyibât*) kelimesi, “helal ve iyi” olan demektir.

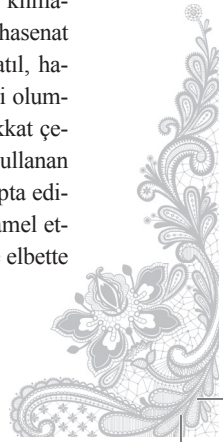
HADİS-İ ŞERİF MEALİ

لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا، فَسَلَّطَهُ عَلَىٰ هَلَكَةٍ
فِي الْحَقِّ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً، فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيُعَلِّمُهَا

“Ancak iki kişiye gıpta edilir: Allah’ın verdiği malı hak yolunda harcamayı başaran kimse. Yine Allah’ın kendisine verdiği ilim ve hikmet ile yerli yerince hükmeden ve onu başkalarına öğreten kimse.”

Buhari, İlim 15, Zekât 5; Müslim, Müsafirin 268.

Gıpta edilecek, özenilecek husus, mal sahibi olmak değil, az olsun çok olsun malı hak yolunda harçayabilmektir. Demek oluyor ki, sahip olduğu malı hak yolda harcamasını başaraabilen kimse, herkesin takdirini toplamaya hak kazanmış bir yiğit, bir büyük kahramandır. Çünkü malın fitnesinden yakasını kurtarıp onu güzellikler ve hayırlara vesile kılmasını bilmiştir. İnsan elindeki maddi imkânı ya cimrilik yüzünden harçayamaz, hayır hasenat yapamaz ya da tam tersi bir savurganlıkla ve fakat sadece kendi keyfince, hak-batıl, haram-helal demeden yer içer, saçır savurur. Her iki durum da malın fitnesidir. Her iki olumsuz durumun örneklerini maalesef toplumda sıkça görmek mümkündür. Hadiste dikkat çekilen diğer nokta da; Allah’ın lütfettiği bilgi ve kavrayışı, hayatını yönlendirmekte kullanan ve başkalarını da bu büyük fazilete sahip kılmak için gayret gösteren kimseye de gıpta edilebileceğini bildirmektedir. Bilmek bir meziyet olmakla beraber, bilgi ve hikmetle amel etmek, daha büyük bir fazilettir. Hele o fazileti başkalarına kazandırmaya çalışmak ise elbette gıpta edilecek bir davranıştır.

SADAKA VEREBİLMEK BİR NİMETTİR

Hz. Ömer'in (r.a) Semğ adında değerli bir hurma bahçesi vardı. Peygamberimize gelerek: *"Ya Resûlallah, Ben çok nefis bir hurma bahçesine sahip oldum. Bu hurmalığı tasadduk etmek istiyorum"* dediğinde Peygamberimiz (a.s) ona şu öneride bulunur: *"Satılmaması, hibe edilmemesi, miras bırakılmaması, ancak meyvesinden infak edilebilmesi şartıyla oranın aslını tasadduk et."* (Buhari, Vesaya 22)

Resûlullah'ın en çok sevdiği davranışlardan birisi de tasaddukta bulunmak idi. Kur'an-ı Kerim'de müminlerin övülen özellikleri arasında da sadaka vermek sayılır ve teşvik edilir: *"Şüphesiz ki sadaka veren erkeklerle sadaka veren kadınlar ve Allah'a güzel bir borç verenler var ya, (verdikleri) onlara kat kat ödenir. Ayrıca onlara çok değerli bir mükâfat da vardır."* (Hadid, 57/18) Yüce Allah nezdinde böyle bir övgüye mazhar olmak elbette büyük bir nimettir.

Sadaka verebilmek için sadaka verebilecek güce ulaşmak lazım. Bu da insanın kendi ihtiyacından fazla bir gelire ve başkalarına yardım edebilecek bir gönül enginliğine sahip olması demektir. Yaşadığımız hayatta bu özellikler herkesin arzu ettiği bir husustur. Toplum içinde yardım sever olarak tanınmanın, ihtiyacı olanların başvurduğu durumda olmanın ve insanlara faydalı olmak için koşuşturmanın verdiği haz ve mutluluk da ayrı bir nimettir.

Ebu Hüreyre'nin (r.a) rivayet ettiği şu hadis-i şerif bize bu davranışın değerini açıklamaktadır: *"İnsan ölünce şu üçü dışında amellerinin sevabı kesilir. Sadaka-i cariyeye (faydası süregelen hayır), insanların faydalandığı ilim, arkasından dua eden evlat."* (Müslim, Vasiye 14)

Öldükten sonra bile bu dünyada yapmış olduğumuz iyiliğin karşılığı olarak amel defterimize sevap yazılması hayır hasenat ehli müminlere nasib olan bir bahtiyarlıktır. Sadaka verelerin kavuşacağı saadeti peygamberimiz (a.s) şöyle beyan buyurmaktadır: *"Kuşkusuz sadaka Rabbin hoşnutsuzluğunu giderir. (Allah'ın kişiye huzurlu bir hayat bağışlamasına vesile olur, işlenen kötülüklerle başa gelebilecek kötülüklere kefarettir) ve kötü bir şekilde ölmeyi de (Allah'ın izniyle) önler."* (Tirmizi, Zekât 28)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَيُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَىٰ حُبِّهِ مِسْكِينًا وَيَتِيمًا وَأَسِيرًا إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ لَا نُرِيدُ مِنْكُمْ جَزَاءً وَلَا شُكْرًا إِنَّا نَخَافُ مِنْ رَبِّنَا يَوْمًا عَبُوسًا قَمْطَرِيرًا

“Onlar, kendi canları çekmesine rağmen yemeği yoksula, yetime ve esire yedirirler. “Biz sizi Allah rızası için doyuruyoruz; sizden ne bir karşılık ne de bir teşekkür bekliyoruz. Biz, çetin ve belâlı bir günde Rabbimizden (O’nun azabına uğramaktan) korkarız.” (derler). İşte bu yüzden Allah onları o günün fenalığından esirger; (yüzlerine) parlaklık, (gönüllerine) sevinç verir.”

İnsan 76/8-11.

Bu ayette, infakla ilgili şu önemli hususlar yer almaktadır. 1- İhtiyacı olduğu halde, mümin kardeşini kendine tercih etmenin yüce bir haslet olduğuna işaret ediliyor. 2- İnfakın fani ve dünyevi hedefler için değil, yalnız Allah rızası için yapılması gerektiği bildiriliyor. 3- Kıyametin dehşetli azabından korunmak maksadıyla infakı, Allah rızası için yapmanın ehemmiyeti vurgulanıyor. 4- İhlasla yapılan infakların Hak katında makbul olacağı ve sahibinin yüzünü ak edeceği vaat ediliyor. 5- Allah Teâlâ'nın müminlerden bu nevi salih ameller işlemelerini talep ettiğine işaret ediliyor. Konunun ah-laki çerçevesini oluşturan bir başka ilke ise, yapılan harcamanın israfâ dönüşmemesidir. Zira infak bir harcama olmakla beraber, asla bir savurganlık, hesabını bilmeme ve israf değildir.

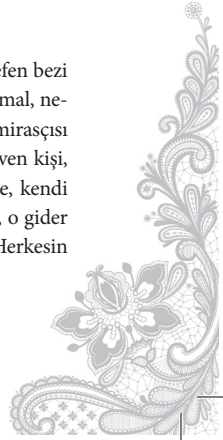
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَيُّكُمْ مَالٌ وَارِثَةٌ أَحَبُّ إِلَيْهِ مِنْ مَالِهِ؟ قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَا مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا مَالُهُ أَحَبُّ إِلَيْهِ، قَالَ: فَإِنَّ مَالَهُ مَا قَدَّمَ، وَمَالٌ وَارِثَةٌ مَا أَخَّرَ

Resûlullah (a.s), ashabına: “Hanginize mirasçısının malı, kendi malından daha sevimlidir?” diye sordu. Onlar: “Ey Allah’ın Resûlü! Hepimiz malımızı her şeyden fazla severiz, dediler. Hz. Peygamber de: “Kişinin kendi malı hayır yaparak önceden gönderdiği, mirasçısının malı ise, harcamayıp geriye bıraktığıdır!” buyurdu.

Buhari, Rıkkak 12.

Bilinen bir gerçektir ki, insan ne kadar zengin olursa olsun, öbür dünyaya nihayet bir kefen bezi ile uğurlanmaktadır. Hiç kimse maliyla gitmemektedir. Hal böyle olunca, herkesin kazandığı mal, netice itibarıyla mirasçılara kalmaktadır. Kazandığı malı yerli yerinde harcayamayan kimse, mirasçısı için mal biriktiriyor demektir. Onun da o malı nasıl değerlendireceğini Allah bilir. Malını seven kişi, onu beraberinde götürən kişidir. Yani elindeki serveti sevap olarak ahirete taşıyabilen kimse, kendi malını gerçekten seven kişi demektir. Bu durumu anlatmak için halkımız “Ne verirsen elinle, o gider seninle” diyerek, insanın hayatta iken bizzat yapacağı iyiliğin gerçek iyilik olduğunu anlatır. Herkesin dünyadan nasibi, yiyip tükettiği, giyip eskittiği ya da tasadduk edip ahirete gönderdiği.

Dini Bilgiler

SADAKA VE İNFAK

Kur'an-ı Kerim'de infakla ilgili birçok ayet yer aldığı gibi Resûlullah'da hadislerinde infakta bulunmanın önemine dikkat çekmiştir. Bir hadisinde Hz. Peygamber, sadaka veren cömert bir kimse ile hayır yapmaktan kaçınan cimri kimseyi, üzerlerinde demir zırh bulunan iki kişiye benzetmiştir. Sadaka veren kimsenin üzerindeki zırhın genişleyip uzayacağını, ayak izlerini bile sileceğini; yani bu kimsenin gönlünün ferahlayıp huzur ve mutluluk içinde olacağını ve günahlarının affedileceğini müjdelemiştir. Cimri kimsenin ise, üzerindeki zırhın gittikçe daralarak kendisini sıkacağını ve istese de bu sıkıntıdan kurtulamayacağını; yani onun sürekli sıkıntı ve üzüntü içinde olacağını bildirmiştir. (Buhâri, Zekât 28; Müslim, Zekât 75-77).

Peygamber Efendimiz, kendisine peygamberlik görevi verilmeden önce de çevresindekilere yardımda bulunan hayırsever bir insandı. Nitekim Hz. Hatic'e'nin "Sen akrabaları gözetirsin, işini göremeyen insanların işlerini üzerine alırsın, yoksula verirsin, misafirini ağırlarsın, felâkete uğrayanların yardımına koşarsın" şeklindeki sözleri de bunu göstermektedir. İnfak konusunda bize örnek olan Hz. Peygamber hiçbir zaman zekât verecek kadar zengin olmamasına rağmen üzerinde zekât düşecek kadar mal bırakmamış, ailesine yetecek kadarını ayırdıktan sonra kalanını dağıtmıştır. Kendi ihtiyacı olduğu zaman bile elindekini başkasına vermiştir.

Hz. Peygamber hem zekâtı hem de sadaka vermeyi Müslümanlara ısrarla emretmiştir. Bu konunun ihmal edilmesi halinde, toplumun karşı karşıya kalabileceği durumu da şöyle açıklamıştır: "Cimrilikten sakınınız. Çünkü cimrilik, sizden önce geçenleri helak etmiş; onları kan dökmeye ve haramı helal görmeye sevk etmiştir" (Müslim, Birr, 56).

Kur'an-ı Kerim'de infak hususunda orta yol tavsiye edilmiştir. Yüce Allah cimri olmayı hoş görmediği gibi infakta bulunan kişinin malını saçıp savurmasını da uygun bulmamıştır (İsrâ 17/29). Kur'an-ı Kerim infak edilecek kişilerin sırasını da şöyle belirlemiştir: "Maldan vereceğiniz şey, ana-baba, akraba, yetimler, yoksullar ve yolcular için olmalıdır. Hayır olarak ne yaparsanız Allah onu bilir"(Bakara, 2/215). Hz. Peygamber de bir kişinin nafakaya önce kendisinden başlaması gerektiğini, daha sonra sırası ile ailesine, akrabasına, çevresinde bulunan muhtaçlara ve diğer insanlara infak etmesi gerektiğini belirtmiştir. (Müslim, Zekât 13).

Yunus da bizi vermeye şöyle teşvik eder:

*Eğriliğin koyasın, doğru yola gelesin
Kibr ü kini çıkargil, erden nasip alsın
Ne verir isen elin ile, şol varır senin ile
Ben disem inanmazsın, varıcağaz bulasın*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قَالَ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ اللَّهُمَّ رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ
لَنَا عِيداً لِأَوْلَادِنَا وَأَحْرِنَا وَأَيَّةً مِنْكَ وَارْزُقْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

“Meryem oğlu İsa şöyle yalvardı: “Allahum! Ey rabbimiz! Bize gökten öyle bir sofrayı indir ki, ilk gelenimizden son gelenimize kadar bizler için bir bayram ziyafeti ve senden bir işaret olsun. Bizi rızıklandır, sen rızık verenlerin en hayırlısısın.”

Maide 5/114.

Havarilerin Hz. İsa'ya: “Rabbim bize gökten bir sofrayı indirir mi?” şeklindeki talep ya da soruları sonucu, Hz. İsa onları reddetmeyip isteklerini Yüce Allah'a arz etmiştir. Havariler gökten sofrayı indirilmesini istemelerinin sebeplerini şöyle açıklamışlardır: “İstiyoruz ki ondan yiyelim, kalplerimiz güvenle dolsun, bize doğru söylediğini bilelim ve buna tanık olalım.” Böylece onlar buna hem kendi ihtiyaçlarının bulunduğunu hem de Hz. İsa'nın tebliğini sonraki nesillere aktarmada bunun önemli bir role sahip olacağını ifade etmiş oluyordular. Onların buna ihtiyaç duyması, o esnada aç oldukları şeklinde açıklandığı gibi, böyle kutlu bir sofradan yiyerek manevi hazza erişme arzusu olarak da anlaşılabilir. “Kalplerinin güvenle dolmasını” istemeleri ise Hz. İbrahim'in Bakara suresinin 260. ayetinde aktarılan konuşmada geçen isteğine benzetilmiştir. Bu konuşma şöyle cereyan etmiştir: İbrahim, “Rabbim! Ölülerini nasıl diriltiyorsun, bana göster!” deyince rabbi, “Yoksa inanmıyorsun mu?” demişti. O, “Hayır inanıyorum, fakat kalbim tam kanaat getirsin diye” cevabını verdi. Bunun üzerine yüce Allah onu mucizevî bir olaya tanık kılarak kalbinin güvenle dolmasını sağladı. Havariler bu taleplerinin yerine getirilmesiyle, Hz. İsa'nın doğru söylediğinden, önce kendileri emin olacaklar, gözleriyle görüp tanık olunca onun öğretilerini tebliğ ederken bu tanıklıklarını tekrar tekrar ifade edip bundan güç alacaklardı.

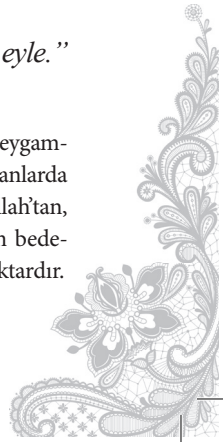
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوَّةً

“Allah'ım! Muhammed ailesinin rızıkını kendilerine yetecek kadar ihsân eyle.”

Buhari, Rikak 17; Müslim, Zühd 18, 19.

Dua, içinde hakikat kırıntısı bulunan her dinin vazgeçilmez esaslarından biridir. Peygamberimiz bize çeşitli konularda, hayatın farklı alanlarında, farklı durumlarda, farklı zamanlarda yapmamız gereken pek çok dua öğretmiştir. Peygamberimizin dualarından biri de, Allah'tan, Muhammed ailesine yeterli rızık vermesi niyazıydı. Yeterli rızıktan maksat, insanın bedenini canlı tutacak ve hayatta kalmasını sağlayacak, başkasına muhtaç olmayacak miktardır.

VAKİT NİMETTİR

Asr suresinde Rabbimiz şöyle buyuruyor: *“Asra yemin ederim ki, insan gerçekten ziyandadır. Ancak iman edip iyi işler yapanlar, birbirlerine hakkı tavsiye edenler ve sabrı tavsiye edenler başkadır.”* (Asr 103/1-3) Zaman Rabbimizin bahş ettiği en kıymetli hazinedir. Hayatımızın huzuru, ahiretimizin saadeti bu servetimizi verimli kullanmaktan geçer.

Rabbimiz, rahmetinin bir eseri olarak bu hazineyi heder etmememiz için bize peygamberlerini göndermiş, ömrümüzü ziyan etmeyeceğimiz bir hayatın yolunu göstermiştir. Dünyamızı bu sermaye ile kazandığımız gibi cenneti de bu sermaye ile kazanıyoruz. Yani bu sermaye cennet kazandıracak kadar değerlidir. Yeter ki, basiretli davranıp verimli kullanmayı bilelim ve beyhude yollara sarf etmeyelim. Bize faydası olmayan şeylerle uğraşmak en kıymetli nimetimiz olan zamanımızı boşa geçirmeye sebep olur ve zarar ederiz. Her anı kayıt altına alınan insanoğlunun boşa geçirecek vakti yok. *“Mâlâyâniyi (faydasız söz ve lüzumsuz işleri) terk etmesi kişinin iyi Müslüman oluşundandır”* (Tirmizi, Zühd 11) buyuruyor peygamberimiz (a.s). Faydasız işler bize zaman kaybettirir. Hayatın güzelliği ve tadı, zamanımızı dünya ve ahiret mutluluğu için sarf etmektir. Kaybedecek zamanımız yoktur.

Peygamberimiz (a.s) şöyle buyuruyor: *“Kul, kıyamet günü, ömrünü nerede harcadığından, ilmi ile ne yaptığından, malını nereden kazanıp nereye sarf ettiğinden ve vücudunu nerede yıprattığından sorulmadıkça (Rabbinin huzurundan) ayrılamaz”* (Tirmizi, Sıfatü'l-kıyame 1)

Zamanı verimli kullanmak ancak zamanı yaratanın emrine uymak, uyarılarına dikkat etmek ve gösterdiği istikamette yol almakla olur. Dün geçmiştir, yarına sahip değiliz o halde içinde bulunduğumuz vakti değerlendirelim. Çünkü öyle anlar vardır ki, dualar geri dönmez; öyle anlar vardır ki, tövbeler kabul olur, günahlar af olunur; öyle anlar vardır ki, dünyanın varlığı yanında değersiz kalır. Öyle anlar vardır ki bir güzel söz, güzel bir davranış hazine olur.

Yüce Rabbimiz bizleri şöyle uyarıyor: *“Her birinize ölüm gelip, ‘Rabbim! Ne olur bana azıcık daha süre tanısın da gönüllü yardımlarda bulunsam ve iyi kişilerden olsam’ diye yalvarmadan önce size verdiğimiz rızıklardan başkaları için de harcayın. Allah, eceli gelince hiç kimsenin ölümünü ertelemez. Allah yapıp ettiklerinizden tamamen haberdardır ”* (Münafikun, 63/10,11)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِمَنْ كَانَ يَرْجُوا
اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا

“Andolsun ki, sizin için, Allah’ı ve ahiret gününü ümit eden ve Allah’ı çokça anan kimseler için, Resûlullah’ta güzel bir örnek vardır.”

Ahzab, 33/21.

Bu hitap halis müminleredir. “Üsve” kelimesi güzel bir haslet demektir. İnsanlar dünyada amaçlarına ulaşabilmek için uygun örnek ve rehberler edinirler, bunların yollarını izleyerek, tavsiyelerine uyarak hareket edip istediklerini elde etmeye çalışırlar. Allah’a iman edip O’nun rızasını isteyen, ahirette lütfedeceği emsalsiz nimetlere mazhar olmayı uman ve daima Allah sevgisiyle yaşamak isteyen insanlar için eşi bulunmaz örnek, O’nun sevgili kulu, elçisi, rahmeti, şahidi, müjdecisi, davetçisi, ışığı olan Muhammed Mustafa’dır.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

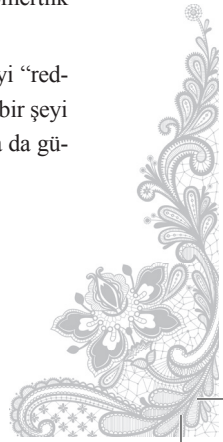
قَالَ جَابِرٌ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: مَا سُئِلَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ عَنْ شَيْءٍ قَطُّ فَقَالَ: لَا

Cabir (r.a) şöyle dedi: Resûlullah (a.s)’den bir şey istendiği zaman asla “yok” demezdi.

Buhari, Edeb 39; Müslim, Fezâil 56.

Her yönden mükemmel ve “en güzel örnek” olan Hz. Peygamber, kerem ve cömertlik bakımından da herkesten önde idi.

Hz. Peygamber kendisinden bir şey istenildiği zaman asla “yok” demez, kimseyi “red-etmezdi.” Bunun anlamı da her halde, “Varsa ve vermesi mümkünse verir, verecek bir şeyi yoksa belki bir yerden bir yardım gelir diye bekler veya yardım etmeyi vaat eder ya da güzel sözler söyleyerek isteyenin gönlünü alırdı” demektir.

AYETLERDE HZ. PEYGAMBERE İTAAT

- 1- "Peygamber size ne verirse onu alın, neyi yasaklarsa ondan da sakının." Haşr 59/7.
- 2- "Resûlullah, nefsinin arzu ve istekleri doğrultusunda konuşmaz. Onun söyledikleri kendisine vahyedilenlerden başka bir şey değildir." Necm 53/3-4.
- 3- "De ki: Eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyunuz ki, Allah da sizi sevsin ve günahlarınızı bağışlasın." Âl-i İmrân 3/31.

Bu ayet nazil olduğu zaman münafık Abdullah İbni Übey: "Muhammed kendine itaat ve ibadeti Allah'a itaat yerine koyuyor. Hıristiyanların İsa'yı sevdiikleri gibi, bizim de kendisini sevmemizi istiyor" dedi. Bunun üzerine şu ayet nazil oldu: "De ki: Allah'a ve Peygamber'e itaat edin, eğer dönerlerse muhakkak ki, Allah kâfirleri sevmez" Âli İmrân 3/ 32.

- 4- "Sizin için, Allah'ı ve ahiret gününü ümanlar, Allah'ı çokça ananlar için Allah'ın peygamberinde en mükemmel örnek vardır." Ahzâb 33/21.

5- "Hayır, Rabbine yemin olsun ki, onlar aralarında çıkan anlaşmazlıklarda seni hakem yapıp, sonra da senin verdiği hükme karşı içlerinde bir burukluk duymadan tam anlamıyla teslim olmadıkça iman etmiş olmazlar." Nisâ 4/65.

Sahabeden sonraki Müslümanlar ve dolayısıyla bizlerin, Peygamber'in hakemliğine nasıl başvuracağımız konusunda Allah Resûlü, şöyle buyurur: "Size iki şey bıraktım. Onlara sınıksız sarıldığımız sürece sapıklığa düşmezsiniz. Allah'ın Kitabı Kur'an ve Resûlü'nün sünneti" (Muvatta', Kader 3).

- 6- "Eğer herhangi bir şeyde anlaşmazlığa düşerseniz, Allah'a ve ahiret gününe gerçekten inanıyorsanız, onu Allah'a ve Resûlüne götürün." Nisâ 4/59.

- 7- "Kim Resûle itaat ederse, Allah'a itaat etmiş olur." Nisâ 4/80.

Resûlullah sallallahu aleyhi ve sellem, Allah Teâlâ'nın emir ve nehiyelerinin tebliğcisidir. Daha önceki ayetlerde açıklandığı gibi, o kendiliğinden bir şey söylemez. Söyledikleri Allah'ın kendisine bildirdiklerinden ibarettir. Resûl-i Ekrem'e itaati emreden ve ona itaati kendine itaat sayan Cenâb-ı Hak'dır.

- 8- "Şüphesiz ki sen doğru yola, Allah'ın yoluna götürüyorsun." Şûrâ 42/52-53.

Hz. Peygamber'in hayatını ayrıntılarıyla bilmek, öğrenmek dine davetin en önemli merhalelerinin başında gelir.

- 9- "Allah Resûlü'nün emrine aykırı davrananlar, kendilerine bir belânın isabet etmesinden, yahut acı bir azabın uğramasından sakınsınlar." Nûr 24/63.

Necip Fazıl merhumun şu beyti adeta bu ayetlerin bir özeti gibidir:

*Sende insan ve toplum, sende temel ve bina;
Ne getirdin, götürdüün, bildirdinse âmennâ!*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

هُوَ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ تُرَابٍ ثُمَّ مِنْ نُطْفَةٍ ثُمَّ مِنْ عَلَقَةٍ ثُمَّ يُخْرِجُكُمْ طِفْلاً ثُمَّ لِتَبْلُغُوا أَشَدَّكُمْ ثُمَّ لِتَكُونُوا شُيُوخًا وَمِنْكُمْ مَنْ يَتُوفَىٰ مِنْ قَبْلٍ وَلِتَبْلُغُوا أَجْلاً مُّسَمًّى وَلَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ

“Sizi toprak, sonra nutfе, sonra alaka aşamalarından geçirerek yaratan O’dur. Sonra O sizi bir bebek olarak hayat alanına çıkarır; ardından güçlü çağımıza ulaşınca, sonra da yaşlılar haline gelinceye kadar sizi yaşatır; içinizden bazıları bundan önce vefat eder. Sonuçta belli bir vakte kadar yaşamaktasınız. Umulur ki bunlar üzerine akıl yorarsınız.”

Mümin 40/67.

Önceki ayette geçen “açık kanıtlar” a bir örnek olmak üzere insanın yaratılış süreci özetlenmektedir. Bütün canlılarda olduğu gibi insanoğlu da Allah’ın verdiği imkân ve rızıklara muhtaçtır.

Diğer canlılardan farklı olarak insan belli bir yaşa gelinceye kadar himayeye daha çok muhtaçtır. (insanın yaratılış süreci, ayetteki nutfе ve alaka terimlerinin anlamları için bk. Hac 22/5; Müminün 24/12-14).

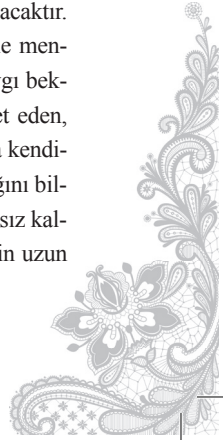
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَا أَكْرَمَ شَابٌّ شَيْخًا لِسِنِّهِ إِلَّا قَيْضَ اللَّهِ لَهُ مَنْ يُكْرِمُهُ عِنْدَ سِنِّهِ

“Allah Teâlâ, yaşımdan ötürü bir ihtiyara saygı gösteren gence, yaşlılığında hizmet edecek kimseler lütfeder.”

Tirmizi, Birr 75.

Nesiller arası münasebetlerin önemli bir yönü bu Hadis-i Şerifte dile getirilmiştir. Bilinen bir gerçektir ki, bugün yaşlı olan dün genç idi. Bugün genç olan da yarın yaşlanacaktır. Toplumda nesiller boyu bir saygı geleneğinin yaşatılması, herkesin bir önceki nesle mensup insanlara, sırf büyük olmaları sebebiyle hürmetkâr davranmalarına bağlıdır. Saygı beklenmez, kazanılır. Başkalarına hürmette kusur etmeyen, hürmet görür. Zira “hizmet eden, hizmet görür” denilmiştir. Hadisimiz, yaşlı kullarına hürmet edenlere, yaşlılıklarında kendilerine hizmet edecek kimseler lütfetmek suretiyle Allah Teâlâ’nın ikramda bulunacağını bildirmektedir. Bunun anlamı, yaşlılara saygı gösteren gençlerin bu hareketinin karşılıksız kalmayacağıdır. Ayrıca hadisi yorumlayan bazı âlimler, yaşlı kişilere saygı gösterenlerin uzun ömürlü olacaklarına da hadiste işaret edildiğini söylemişlerdir.

BÜYÜKLERE SAYGI

Abdullah bin Ömer rivayet ediyor: Bir adam Hz. Peygambere gelerek: *‘Ben hicret etmek için sana biat etmeye geldim. Geldiğimde ana-babamı ağılar vaziyette bıraktım’* dedi. Bunu üzerine Efendimiz (a.s): *“Dön ve nasıl ağılattıysan onları güldür”* buyurdu. Resûl-i Ekrem (a.s) bu tavrıyla ebeveyni hoşnut etmenin sevabını ve onlara hizmet etmenin önemini öğretmiş oluyordu. İnsan hayatında en önemli yeri olan ve en saygın mevkide olması gereken anne babadır. Onların bizim üzerimizdeki emeklerini maddi ölçülerle takdir etmemiz mümkün değildir. Zira onlar Hak Teâlâ'nın rahmetini, şefkatini, korumasını bize yansıtan mukaddes varlıklardır. Bu sebeptendir ki, Yüce Mevla yaratılışımızın nime-tini bize hatırlatırken zatı ile beraber ana-babamıza teşekkür etmemizi şu beyanı ile emretmektedir: *“İnsana da ana-babasına iyi davranmasını emrettik. Annesi onu her gün biraz daha güçsüz düşerek taşımıştır. Onun süttten kesilmesi de iki yıl içinde olur. İşte onun için insan şöyle emrettik: Bana ve anne babana şükret. Dönüş banadır”* (Lokman, 31/14)

Hadis-i şerifin ifadesi ile Allah Teâlâ onların rızasını rızasına gazabını ga-zabına sebep kılmıştır. (Tirmizi, Rıdâ'l-valideyn, 23) Zira en aciz ve güçsüz za-manlarda en çok yardıma ihtiyaç duyulduğu zamanda, bebeklik döneminde onların yardımıyla hayata tutunmak mümkündür. Besleyen onlardır. Sadece gıda ile değil bakışları ile dokunuşları ile çocuklarını ruhen ve bedenlen beslerler. Onlar için yavruları mutluluklarının kaynağı, geleceklerinin umududur. Bir kale gibi onlara sığınır insan. Sığınılacak en güvenli limandırlar. Zarar ve-recek her tehlikeye karşı bedenlerini siper ederler. Büyütüp hayata kazandırır-lar. Rahatlarını düşünmeden zamanlarını çocuklarına göre ayarlarlar. Bazen uykuları kaçır bazen rahatları bozular. Gitmeleri gereken yerlere gidemezler. Kendileri için yapmaları gerekenleri yapmazlar. Üstelik bütün bunlara rağmen hiç de gücenmezler, üşenmezler. Çünkü onlar için yavruları, Allah'tan bir ni-met ve emanettir. Gün gelir İlahî takdir güçten kuvvetten düşürür çocuklarına emanet eder. Tıpkı insanın çocukluk hali gibi yardıma muhtaç bir duruma ge-lirler. İşte o zaman onların çocuklarını büyütürken göstermiş oldukları merha-mete vefa ile cevap vermenin sırası evlada gelir.

Evladın da ebeveyninin bu beklentilerine cevap vermesi, ihtiyaçları anında yanlarında bulunmaları gerekir. Onlar sadece yardıma muhtaç değil, yol göste-rici tecrübeye sahip bilgelerdir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَعَثَ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْ أَنْفُسِهِمْ يَتْلُوا عَلَيْهِمْ آيَاتِهِ وَيُزَكِّيهِمْ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَإِنْ كَانُوا مِنْ قَبْلُ لَفِي ضَلَالٍ مُبِينٍ

“And olsun ki içlerinden, kendilerine Allah’ın ayetlerini okuyan, onları arındıran, onlara kitap ve hikmeti öğreten bir peygamber göndermekle Allah, müminlere büyük bir lütufta bulunmuştur. Hâlbuki daha önce onlar, apaçık bir sapkınlık içinde bulunuyorlardı.”

Âl-i İmran, 3/164.

Yüce Allah’ın insanlık tarihi boyunca onların içinden peygamber seçip göndermesi, insanlara lütfetmiş olduğu en büyük nimetlerinden biridir. Çünkü peygamberler insanlığa daima yol gösterici olmuşlar, onların maddi ve daha ziyade manevi alanlarda kalkınmalarını ve ilerlemelerini sağlamışlardır. Her peygamber insanlığa yeni ufuklar açmış, yenilikler getirmiş ve kendisine inananların insanca yaşamaları için onlara doğru yolu göstermiştir. Bunların sonuncusu, bütün insanlık için bir müjdeci, bir uyarıcı ve âlemlere rahmet olarak gönderilmiş olan Hz. Muhammed’dir (bk. Enbiya 21/107; Ahzâb 33/40; Sebe’ 34/28). Onu peygamber (Resûl) olarak göndermesi, yüce Allah’ın tarihî olarak ilk Müslümanlara, evrensel olarak da bütün insanlara verdiği nimetlerin en büyüğüdür.

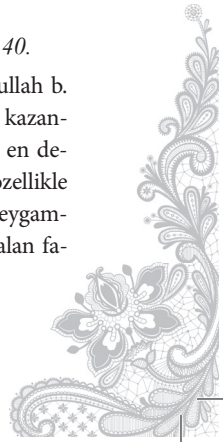
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

«نِعْمَ الرَّجُلُ عَبْدُ اللَّهِ لَوْ كَانَ يُصَلِّي مِنَ اللَّيْلِ» قَالَ سَالِمٌ: فَكَانَ عَبْدُ اللَّهِ، بَعْدَ ذَلِكَ، لَا يَنَامُ مِنَ اللَّيْلِ إِلَّا قَلِيلًا

“Abdullah ne iyi adam! Keşke bir de gece namazı kılsa!” buyurdu. Salim diyor ki: O günden sonra Abdullah geceleri pek az uyurdu.

Buhari, Teheccüd 2, 21, Fezâilü’s-sahabe 19; Müslim, Fezâilü’s-sahabe 139, 140.

Bahsi geçen Abdullah, Hz. Ömer’in oğlu ve sahabenin gençlerinden olan Abdullah b. Ömer’dir. Resûl-i Ekrem Efendimiz çok sevdiği ümmetine Cenâb-ı Hakk’ın rızasını kazanmanın yollarını her fırsatta gösterdiği gibi, aile fertlerine ve sevdiği yakınlarına da en değerli ibadetleri tavsiye ederdi. Allah Resûlü uygun fırsatlar ele geçince, insanları, özellikle çocukları ve gençleri iyi ve güzel davranışlara yönlendirdi. Abdullah b. Ömer de Peygamber Efendimizin tavsiyelerine büyük değer veren ve onun hayatını kendine örnek alan faziletli bir sahabe idi.

HZ. PEYGAMBER VE GENÇLİK

Hiz. Peygamber'in hayatını ve sahabeyi düşündüğümüzde, her nedense hep olgun ve yaşlı insanlar canlanır zihnimizde. Kırk yaşındayken peygamberlik görevine başlayan Hiz. Peygamber'in etrafındaki ilk Müslümanlara baktığımızda, onlardan çoğunun gençler olduğunu görürüz.

Hiz. Peygamber İslam'ı tebliğ ederken, toplumun yeniliğe açık, idealist ve enerjik kesimini oluşturan gençlerden büyük ölçüde destek almıştır. Nitekim ilk Müslümanlardan birkaç kişi 50 yaş civarında, birkaç kişi 35 yaşın üzerinde, geri kalan çoğunluk ise 30 yaşın altında bulunuyordu.

Mesela genç yaşta İslam'ı kabul edenlerden Hiz. Ali 10, Abdullah b. Ömer ve Ubeyde b. el-Cerrah 13, Ukbe b. Amir 14, Cabir b. Abdullah ve Zeyd b. Harise 15, Abdullah b. Mesud, Habbab b. Eret ve Zubeyr b. Avvam 16, Talha b. Ubeydullah, Abdurrahman b. Avf, Erkam b. Ebi'l-Erkam, Sa'd b. Ebi Vakkas ve Esmâ bint Ebi Bekr 17, Muaz b. Cebel ve Musab b. Umeyr 18, Ebû Musa el-Eşari 19, Cafer b. Ebi Talip 22, Osman b. Huveyris, Osman b. Affan, Ebû Ubeyde, Ebû Hureyre ve Hiz. Ömer 25-31 yaşlarında idiler.

Hiz. Peygamber'in yanında bulunan, onunla birlikte savaşanlar da gençlerdi.

Bu yüzden Hiz. Peygamber gençlere ayrı bir önem atfetmiştir.

Efendimiz, "Allah'ın (arşının) gölgesinden başka hiçbir gölgenin olmadığı o günde yedi sınıf insanın Allah'ın gölgesinde gölgeleneceği" haberini vermiştir. Bu hadiste ilk olarak "adaletli yönetici", ikinci sırada da "Rabbine ibadetle yetişen genç"i zikretmektedir.

Başka rivayetlerde ise "Allah, gençliğini Allah'a itaatle geçiren genci sever."; "Allah tevbe eden genci sever." buyurulmaktadır.

Hiz. Peygamber'in gençleri teşvik eden bu sıcak ve samimi ilgisi sayesinde, genç sahabeler, canlarını, mallarını, ailelerini Allah yolunda feda edecek kıvama gelmişlerdi. Müslüman olur olmaz birçoklarının başta ailesi olmak üzere, Mekkelilerden gördükleri baskılar, korkunç işkenceler, açlık ve abluka yılları onları asla yıldırma-
mıştır. Onlar, Allah Resûlü'nden aldıkları inanç ve ahlakın gereği olarak, yalnız Mekke'den ayrılmayı değil, zamanı geldiğinde dünyadan ayrılmayı dahi göze almışlardır.

Onlar da, şair gibi demişler ve kurtuluşa ermişler:

Müjdecim, kurtarıcım, efendim, peygamberim:

Sana uymayan ölçü; hayat olsa teperim!

AYET-İ KERİME VE MEALİ

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُفٌ رَحِيمٌ
فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِيَ اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ

“Andolsun, size içinizden öyle bir peygamber gelmiştir ki, sizin sıkıntıya uğramanız ona ağır gelir, size çok düşkündür, müminlere karşı şefkat ve merhamet doludur. Buna rağmen yüz çevirirlerse de ki: Allah bana yeter, O’ndan başka tanrı yoktur, ben yalnız O’na güvenip dayanırım; O, büyük arşın sahibidir.”

Tevbe 9/128-129.

Hz. Muhammed bir insan olarak içimizden biridir; fakat Cenab-ı Allah onu vahiy alma ve peygamberlerin sonucusu olma mertebesiyle onurlandırmıştır. Başka bir ayette “bütün varlıklar için rahmet” olarak nitelenen (Enbiya 21/107) Resül-i Ekrem’in müminlere karşı tutumuna ve hissiyatına ağırlık verilen 128. ayette o, Allah Teâlâ’nın iki güzel ismi ile Rauf ve Rahim olarak nitelenmiştir; *rauf* “çok şefkatli”, *rahim* “çok merhametli” demektir. Yüce Allah’ın hiçbir peygamberini kendi isimlerinden ikisiyle birlikte anmamış olduğu dikkate alınrsa onun rabbimizin katındaki derecesi ve bütün bu açıklamalara rağmen ondan yüz çevirenlerin ne büyük ziyanda oldukları daha iyi anlaşılır. İşte 129. ayette Hz. Peygamber’den bu gibi bahtsızların tutumlarından üzüntü duymaması, sadece Allah’a güvenip dayandığını hatırlaması ve onlara da bunu duyurması istenmektedir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ قَالَ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَحْنُ شَبَابَةٌ مُتَقَارِبُونَ، فَأَقَمْنَا عِنْدَهُ عَشْرِينَ لَيْلَةً، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَحِيمًا رَقِيقًا، فَظَنَّ أَنَا قَدْ اشْتَقْنَا أَهْلَنَا، فَسَأَلْنَا عَنْ مَنْ تَرَكْنَا مِنْ أَهْلِنَا، فَأَخْبَرَنَا، فَقَالَ: «ارْجِعُوا إِلَى أَهْلِيكُمْ، فَأَقِيمُوا فِيهِمْ وَعَلِّمُوهُمْ، وَمُرُوهُمْ فَإِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ فَلْيُؤَدِّنْ لَكُمْ أَحَدَكُمْ، ثُمَّ لِيُؤَمِّكُمْ أَكْبَرُكُمْ»

Malik b. Huveyris (r.a) şöyle dedi: Biz aynı yaşlarda bir grup genç Resûlullah (a.s)’e gelmiş ve yirmi gün boyunca yanında kalmıştık. Resûlullah (a.s) çok merhametli ve şefkat dolu bir kimseydi. Bizim yakınlarımızı özlediğimizi anlayınca, geride ailemizden kimleri bıraktığımızı sordu. Biz de kendisine söyledik. O zaman şöyle buyurdu: “Haydi ailenizin yanına dönün ve onların yanında kalarak kendilerini bilgilendirin. Onlara şu namazı şu vakitte, bu namazı bu vakitte kalmalarını söyleyin. Namaz vakti geldiğinde içinizden biri ezan okusun, en yaşlınız da size imam olsun.”

Buhari, Cihad 42, Edeb 27; Müslim, Mesacid 292.

Asr-ı sadette, her yaştan Müslüman, Allah Resûlü’nü görmek, getirdiği dinin esaslarını bizzat onun ağızından duymak için Medine’ye koşardı. Medine’ye gelme fırsatı ve imkânı bulamayanlar da Resûlullah’ın yanına gönderdikleri temsilcilerinden İslamiyet’in ne olduğunu ve kendilerine ne gibi sorumluluklar getirdiğini öğrenirlerdi. Hadis-i şerifte görüldüğü üzere Peygamber *aleyhisselam*, Allah’ın dinini ve O’na nasıl ibadet edileceğini kendisinden öğrenen gençleri kabilelerine geri gönderirken, onlara, Medine’ye gelemeyenlere dini öğretilmelerini tavsiye etmiş ve “*Namaz vakti geldiğinde içinizden biri ezan okusun, en yaşlınız da size imam olsun*” buyurmuştur. “En yaşlının imam olması” genel bir kaide değildir. Zira hadisimizde bahsi geçen gençler hep birbirinin akrası olduklarından, içlerinde yaşça daha büyük olanın imamlık etmesi uygun görülmüştür. Hadisimiz Efendimizin bir özelliğine dikkatimizi çekiyor: 20 gün süreyle yurdundan, yuvasından ayrı kalan gençlerin hallerine ve tavırlarına bakarak yakınlarını özlediklerini fark etmesi ve onlara artık geri dönmelerini teklif etmesi, Peygamberimizin insan psikolojisini çok iyi bildiğini ve insanın duygularına önem verdiğini göstermektedir. Bu da bir yöneticinin, idare ettiği insanlarla ilgilenmesi, onların ihtiyaçlarını dikkate alması gerektiğini ortaya koymaktadır.

RESÛLULLAH'IN GENÇLERE VERDİĞİ DEĞER

Gençlik, hayallerin, tutkuların ve idealizmin yeşerip geliştiği bir çağdır. Yeniliğe ve ileriye doğru atılımların yapıldığı, hayatın gerçek anlamının peşine düştüğü ve kendi kimliğini arayıp bulma çabalarının yoğunlaştığı bir dönemdir. Nefsi arzu ve isteklerin baş döndürdüğü, gücün ve kuvvetin zirvede olduğu coşkunluk çağdır gençlik. İşte bu çağda onları iyiliklere yönlendirmek, kötülüklerden sakındırmak, aydınlık ufuklara sevk etmek önemlidir. Onların anlayacağı bir dil, onlarla anlaşılacak bir üslup ile ancak iletişim sağlanabilir. Zira bu çağ her telkine öncelikle karşı çıkma, her tavsiyeyi reddetme özelliğinin yoğun olduğu çağdır. Peygamberimiz (a.s) bu doyguyu yoğunluğunun, güç ve kuvvetin zirvede olduğu dönemde gençlerin nasıl kazanılabileceğini bize göstermektedir. Onlara özgüven kazandırma; iyilik ve kötülük hususunda direktif vermek yerine yanlısını fark ettirme konularında asrısaaadetten dersler öğreniyoruz.

Peygamberimizin tutum ve davranışlarından öğreniyoruz ki gençlerle iletişim kurmanın en sağlıklı yolu, onları takdir etmek, ruhlarını okşamak, değer vermek ve onlara iltifat etmekten geçer. Bu husus her insan için geçerli olmakla beraber gençlik çağı için daha da önemlidir. Kur'an-ı Kerim iman veren mücadeleleriyle bize Ashab-ı kehf'i tanıtır. İçinde yaşadığı toplumda baskı ve zulüm ortamından ayrıлып mağaraya çekilmelerini, haklı ve mazlum olmalarına karşın şiddete başvurmamalarını, delikanlılık çağında metanetli ve sabırlı davranmalarını anlatır.

Hız. Yusuf, imanlı gençler için bilgeliğin, iffetin, sadakatin genç yaşta şahsiyet bulduğu örnektir. Aldığı görevi bilgi ve hikmetle ifa etmenin, içinde yaşadığı toplumu kalkındırmanın, geleceğe taşımanın örneğidir.

Peygamberimiz genç sahabeyle yakından ilgilenmeye önem vermiştir. Şu hadisi-i şerif Allah Resûlünün nazarında gençlerin değerini gösteriyor: *"Huşû duyan gençler, (namaz kılarak) rükû eden yaşlılar, emzikli bebekler ve otlayan hayvanlar olmasaydı mutlaka başınıza azap yağardı."* (Ebu Ya'la, Müsned, XI, 287) Resûlullah zina etmek için izin istemeye gelen genci kınayıp azarlamamış, soru-cevap metoduyla isteğinin yanlış olduğuna ikna etmiştir. Gençlere kadılık, ordu komutanlığı, öğretmenlik görevlerini vermiştir. Onlara güven vermiş, teşvik etmiş ve yol göstermiştir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَأَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ
وَالْحِجَارَةُ عَلَيْهَا مَلَائِكَةٌ غِلَاظٌ شِدَادٌ لَا يَعْصُونَ اللَّهَ مَا أَمَرَهُمْ
وَيَفْعَلُونَ مَا يُؤْمَرُونَ

“Ey iman edenler! Kendinizi ve ailenizi yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun. Onun başında, acımasız, güçlü, Allah’ın kendilerine buyurduğuna karşı gelmeyen ve kendilerine emredilene yerine getiren melekler vardır.”

Tahrim 66/6.

Önceki ayetlerde belirtildiği üzere Hz. Peygamber’in özel hayatından verilen örnek ışığında müminlerin aile sorumluluğuyla ilgili bir uyarı yapılmaktadır. Aile kavramının kapsamlı sosyal yapıya göre farklılıklar taşısa da buradaki ana fikir, bir Müslüman’ın manevi mesuliyetinin sırf kişisel hayatıyla sınırlı olmadığıdır. Böyle bir sorumluluk anlayışının sadece manevi hedeflerle sınırlı kalmayan, sağlam bağlarla birbirine raptedilmiş bir aile yapısı ortaya çıkarması tabiidir. Ayette zikredilen ateşten maksat cehennem ateşidir (bu ateşin yakıtının taşlar ve insanlar oluşu hakkında açıklama için bk. Bakara 2/24).

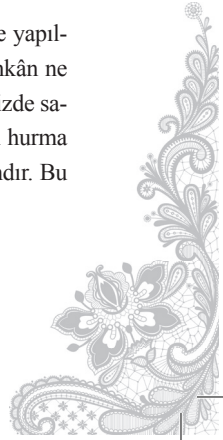
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

اتَّقُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ تَمْرَةٍ

“Yarım hurma ile de olsa cehennemden korunun!”

Buhari, Zekât 9, 10; Müslim, Zekât 66-68.

İnfak ve iyilikte önemli olan, yapılan iyiliğin miktarı değil, onun iyilik niyetiyle yapılmasıdır. Bu sebeple iyilik ve infakın sağlayacağı güzel sonuca herkesin elindeki imkân ne ise, onunla ulaşmaya çalışması, bu bilinç ve gayret içinde olması uygun olur. Dinimizde sadaka, iyilik ve hayrın genel adıdır. Sadaka niteliğine sahip olan her şey, hatta yarım hurma veya güzel bir söz başlı başına bir iyilik ve insanı cehennemden koruyan bir kalkandır. Bu sebeple iyiliğin azı çoğu değil, iyilik olarak yapılmış olması önemlidir.

MUS'AB B. UMEYR

Kureyş'in ana kollarından, Benî Abdüddâr'a mensup zengin bir ailenin çocuğu olarak dünyaya geldi. İlk müminlerden biriydi; ancak Resûl-i Ekrem'in peygamberliğine şiddetle karşı çıkan ailesinin buna izin vermeyeceğini bildiğinden onun yanına bir süre gizlice gidip geldi ve namazlarını da gizli kıldı. Durumu öğrenilince hayatında zor bir dönem başladı. Babası ve annesi onu müslüman olduğu için hapsedtiler ve yolundan dönmesi için çeşitli baskılar yaptılar, fakat dininden vazgeçiremediler. Birinci Akabe Biati'nda Resûl-i Ekrem, Medineliler'in isteğiyle onu İslam tarihinin ilk muallimi olarak görevlendirdi; bu sebeple Medine'ye ilk hicret eden sahabe olarak da kabul edilir. Es'ad b. Zürâre'nin evinde kalan ve onun desteğiyle verimli bir çalışma yürüten Mus'ab, Hz. Peygamber'in tebliğ tarzını çok iyi kavraması, Kur'an-ı Kerim'den o zamana kadar inmiş ayetleri ezbere bilmesi ve etkili konuşmasıyla Üseyd b. Hudayr ve Sa'd b. Muâz gibi tanınmış şahsiyetlerin ihtidâ etmesini sağladı; Medine'de Es'ad b. Zürâre ile birlikte cuma ve vakit namazlarını kıldırdı.

Uhud Gazvesi'nde Hz. Peygamber'in yanından hiç ayrılmayıp sancaktarlık görevini yerine getiren Mus'ab, Resûl-i Ekrem'i yaralayan İbn Kamî'e'nin kılıç darbeleriyle her iki eli de kesilince sancağı kollarıyla göğsüne bastırarak dik tutmaya çalışırken yine onun mızrağıyla şehit düştü. Savaştan sonra şehitler defnedilirken Hz. Peygamber, yoksul bir kıyafet içindeki Mus'ab'ı yanındakilere göstererek onun bir zamanlar en güzel elbiseleri giydiğini, en güzel yemekleri yediğini, fakat Allah ve Resûlü'nün sevgisini her şeye tercih ettiğini söyledi. Ardından, *"Müminler içinde Allah'a verdikleri sözde duran nice kişiler vardır. Onlardan bazıları sözünü yerine getirip o yolda canını vermiş, bazıları da -şehitliği- beklemektedir. Onlar hiçbir şekilde -sözlerini- değiştirmemişlerdir"* meâlindeki ayeti (Ahzâb 33/23) okudu.

Habbâb b. Eret, Mekke'den Medine'ye dünyevi menfaatler için değil Allah rızası için hicret ettiklerini, fakat Allah Teâlâ'nın kendilerine dünya nimetlerini de verdiğini, Mus'ab b. Umeyr gibi arkadaşlarının bu nimetlerden hiçbir şey tatmadan ahirete intikal ettiklerini belirttikten sonra Uhud'da şehit olduğu gün onu saracak bir kefen bulamadıklarını, bedenini hirkasıyla örtmeye çalıştıklarında başına çekince ayaklarının, ayaklarına çekince başının açıldığını, sonunda başını örttüklerini, ayaklarının üstüne de kokulu bir ot demeti koyduklarını söylemiştir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

وَمَثَلُ الَّذِينَ يُنْفِقُونَ أَمْوَالَهُمْ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ وَتَثْبِيتًا مِّنْ
 أَنفُسِهِمْ كَمَثَلِ جَنَّةٍ بِرَبْوَةٍ أَصَابَهَا وَابِلٌ فَاتَتْ أُكْلَهَا ضِعْفَيْنِ فَإِن
 لَّمْ يُصِبْهَا وَابِلٌ فَطُلَّ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ

“Allah’ın rızasını kazanmak ve ruhlarındaki cömertliği kuvvetlendirmek için mallarını hayra sarf edenlerin durumu, bir tepede kurulmuş güzel bir bahçeye benzer ki, üzerine bol yağmur yağmış da iki kat ürün vermiştir. Bol yağmur yağmasa bile bir çisinti düşer (de yine ürün verir). Allah, yaptıklarınızı görmektedir.”

Bakara 2/ 265.

Allah rızası için ve içlerinden gelerek, gönüllerindeki inancın yönlendirdiği bir karara dayanarak muhtaçlara yardım edenler, bu niyet, şuur ve samimiyyetin derecesine göre sonuç alacaklardır; tıpkı zararlı rüzgârlara kapalı bir yamaçta yapılmış, bol yağmurda bol mahsul, az yağmurda az da olsa yine bir mahsul veren bahçe gibi. Muhtaçlara yardımı, Allah rızası dışında bir maksatla yapanların misali ise ayette tasvir edilen bahçedir; yani sadakadır, verilen maldır, paradır. Bunlar verilmiş ve servet eksilmiştir; fakat bunlar, verene ecir ve sevap kabilinden hiçbir şey getirmez. Böyleleri bir gün bu ecir ve sevaba muhtaç olduklarında dünyadaki servetin, yakınların, dostların fayda veremediği ahirette -tıpkı gençliğinde yaşlılık yılları için hazırladığı serveti yanıp kül olmuş ihtiyar gibi- elleri boş kalırlar.

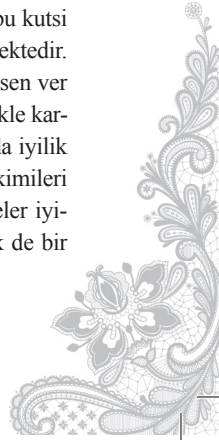
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: يَا ابْنَ آدَمَ أَنْفِقْ أَنْفِقْ عَلَيْكَ

Resûlullah (a.s) “Allah Teâlâ şöyle buyurdu” demiştir: “Ey âdemoğlu! (Allah için) infak et ki, sana da infak olunsun!”

Buhari, Nafakat 1; Tevhid 35; Müslim, Zekat 36, 37.

“İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir” (Rahman 55/60) ayet-i kerimesini hatırlatan bu kutsi hadis, Allah rızası için yapılacak hiçbir iyiliğin karşılıksız kalmayacağını ifade etmektedir. Allah Teâlâ’nın sayısız nimet ve ikramları içinde yaşamaktayız. O’nun, “Ey kulum sen ver ki, ben de sana vereyim” buyurması, iyilik yapacak kimselere bu iyiliklerinin kesinlikle karşılıksız kalmayacağını bildirmek, bizleri hayır yapmaya teşvik etmek içindir. Aslında iyilik ve hayır yapmak da bir nasip meselesidir. Kimi insanlar çok rahat iyilik yaparken kimileri de isteseler bile yapamazlar. İyiliğin karşılığı yine iyilik olduğuna göre, bazı kimseler iyilikle karşılanmaktan kendilerini mahrum bırakırlar. Yani iyilik yapmak yapabilmek de bir nimettir, onun da ayrıca şükürü gerekmektedir.

AYET VE HADİSLERDE ÖRNEK GÖSTERİLEN GENÇLER

Kur'an-ı Kerim'de gençlik çağında peygamber olan Hz. Yusuf'un (a.s) hayatının yol gösterici detayları anlatılır. Zindana atılma pahasına iffeti ve dürüstlüğü seçmesi; kendisine duyulan güvenin hakkını vermesi ders niteliğindedir. Zindan gibi insanın umutlarının kırıldığı karanlık bir yeri bilgelikle aydınlatması, insanın nerede olursa olsun eldeki imkânlarla umut kaynağı, zorlukların üstesinden gelinebileceğini öğretir. Kardeşlerinin kendisine gösterdikleri bunca haksızlığa karşın güç ve yetki elindeyken: *“Bugün size kınama yok. Allah sizi bağışlasın. O, merhametlilerin en merhametlisidir.”* (Yusuf, 12/92) diyerek onları affetmesi öfkenin yoğun yaşandığı gençler için âlicenaplık örneğidir.

Peygamberimiz (a.s) azatlı kölesi Zeyd b. Harise'yi genç yaşta orduya komutan tayin etmiştir. Ashaptan yaşça daha ileri ve tecrübeli olanlar tereddüt etmişlerdi. Daha sonra Hz. Zeyd'in oğlu olan Üsame'yi Rumların üzerine giden orduya komutan tayin etmiştir. Sahabeler yine tereddüt gösterince şöyle buyurmuş: *“Siz şimdi Üsame'nin komutanlığı hakkında da ileri geri konuşuyorsunuz. Bundan önce babasının kumandanlığı hakkında da konuşmuşsunuz. Allah'a yemin ederim ki Zeyd bu göreve nasıl layık ve insanların bana en sevimlilerinden idiye hiç şüphesiz Üsame'de babasından sonra bana en sevimlilerindendir”* (Buhari, Meğazi 88) diyerek Üsame'yi cesaretlenirmiş ve övmüştür.

Hz. Ali (r.a) genç yaşta Yemen'e kadı olarak tayin edilince yaşından dolayı çekingen davranmıştı. Bunun üzerine Allah Resûlü elini göğsüne vurmuş ve: *“Allah'ım bunun kalbine hidayet ver ve diline sebat ver”* diye dua etmiş ve cesaretlendirmişti. (İbn Mace, Ahkâm 1)

Her fırsatta gençlere tavsiyelerde bulunan Allah Resûlü, Abdullah b. Abbas'a (r.a) şu tavsiyelerde bulunur: *“Delikanlı! Sana bazı şeyler öğreteceğim: Allah'ın hakkını koru ki Allah da seni korusun. Allah'ın hakkını gözet ki O'nu hep yanında bulasın. Bir şey isteyeceğin zaman Allah'tan iste, yardım dilediğinde Allah'tan dile. Şunu bilmelisin ki, bütün toplum bir konuda senin yararına bir şey yapmak için bir araya gelse ancak Allah yazmışsa sana destek verebilirler. Yine bütün toplum sana zarar vermek için bir araya gelse ancak Allah yazmışsa sana zarar verebilirler. Zira kalemler kaldırılmış, sayfalar kurumuştur.”* (Tirmizi, Sıfatü'l-kıyame, 59)

AYET-İ KERİME VE MEALİ

إِنْ تُبْدُوا الصَّدَقَاتِ فَنِعِمَّا هِيَ وَإِنْ تُخْفُوهَا وَتُؤْتُوهَا الْفُقَرَاءَ فَهِيَ
خَيْرٌ لَكُمْ وَيُكَفِّرُ عَنْكُمْ مِنْ سَيِّئَاتِكُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ

“Sadakaları açıktan verirsiniz, bu güzel bir şeydir. (Fakat) onları fakirlere gizlice verirsiniz, sizin için daha hayırlı olur.”

Bakara 2/271.

Müfessirler bu ayetin delaleti ile zekâtın açıktan verilmesi, sadaka ve diğer hayır-hasenatın ise gizlice yapılması gerektiği hükmüne varmışlardır. İnfak hususundaki en güzel edep, “sağ elin verdiği sol ele bile fark ettirmemek” tarzında milletimizin de darb-ı meselleştirdiği bir ölçüdür. Peygamberimiz (a.s) bu tür insanların Arş’ın gölgesi altında göl-geleneceği müjdelenmiştir. Ecdadımız, infaktaki bu edebin en güzel numunelerini kurdukları vakıflarla sergilemişlerdir.

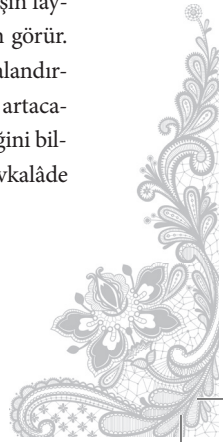
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا، وَمَا
تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ

“Sadaka vermek malı eksiltmez. Kul başkalarının hatalarını bağışladıkça Allah da onun şerefini artırır. Kim Allah için alçak gönüllü davranırsa, Allah da onu yükseltir.”

Müslim, Birr 69.

Sadaka, Allah’a yakınlık maksadıyla harcanan mal demektir. Onun dünyadaki peşin faydasını malı arttığı için alan; ahiretteki faydasını ise sevabı kat kat olduğu için veren görür. Hz. Peygamber, sadakanın malı eksiltmediğine sanki bir başka örnek verir gibi, cezalandır-maya gücü yettiği halde insanların kusurlarını affeden kimsenin izzet ve şerefinin artacağı, mütevazı davrananların, şeref ve itibarlarının Allah Teâlâ tarafından yükseltileceğini bildirmiştir. Bu üç husus da ilk bakışta bir eksiklikmiş gibi gözükse de sonuçlarının fevkalâde yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Dini Bilgiler

TEVAZU

Tevazu, Müslüman şahsiyetin en önemli özelliklerinden biridir. Tevazunun zıddı kibirdir ki Allah Teâlâ'nın gazabını celbeden en kötü hasletlerdendir. Zira Şeytan'ın Allah'ın rahmetinden kovulması tevazuyu terk ederek böbürlenmesindedir. Mütevazı insanlar Hz. Âdem'in izinden, kibirliler ise şeytanın peşinden giderler. Tevazu kibrin panzehiridir. Bu sebeple Sadi "Yücelik istiyorsan yücelik taslama" der.

Hasan Basri hazretleri tevazuyu "Karşılaştığın her Müslümanın senden üstün olduğunu kabul etmendir" şeklinde tarif etmiştir. İmam Gazalî'nin belirttiği üzere insan toplumdan takdir görmeyi, biraz takdir gördü mü sevmeyi, herkes tarafından sevildi mi de, kendisine tazimi arzular. Bu sebeple Müslüman her zaman toplumdaki konumunu ölçüp biçmeli, nefsinin tuzaklarına karşı uyanık olmalıdır. Karakterleri zayıf kimseler az bir nimete kondular mı hemen şımarır, kendilerinde bir varlık görmeye başlarlar. Allah için yaptıklarını iddia ettikleri hizmetlerden kibirlenerek, dünyevi saygı ve ihtiram beklerler. Böylelerinin sahte tevazu gösterilerine kanılmamalıdır, bunların tevazuu dilencinin tevazuuna benzer, kendilerinden madden üstün olanlara karşı son derece saygılı olurlar ama kendilerinden daha zayıf birini bulunca tamamen farklı davranış sergilerler. Tabii ki bir Müslümanın tevazu sahibi olacağı derken kendini zelil duruma düşürmesi de doğru değildir. İnsan tevazunun yer ve zamanını iyi ayarlamalıdır. Tevazu dalkavukluk olarak algılanmamalıdır. Kibirli kimselere karşı kibirli olmanın bir çeşit sadaka sayıldığı unutulmamalıdır.

Sadi'nin Bostan'da rivayet ettiğine göre, gönül adamlarından birine bir küstah geldi ve ondan bir dilekte bulundu o gün o şeyhin ona verecek bir şeyi yoktu. Bu arsız adam da dışarı çıkıp onun hakkında ileri geri konuşmaya başladı. Müridin birisi o arsızın sözlerini şeyhe iletince, şeyh gülerek: "Dilencinin sözleri bir şey değil, o adamın benim kötülüğüm üzerine konuştukları pek azdır, benim bildiklerimin ancak yüzde biridir. O benimle daha bu yıl tanıştı, benim yetmiş yıllık ayıbımı nerden bilecek. Ben o adam kadar iyi zan besleyen kimse görmedim. Eğer mahşerde günahlarımın tanığı tek olursa ben amelim iyidir diyerek cehennemden korkmam." der.

Mevlâna'nın öğüdü yüzyıllardır yolumuzu aydınlatır.

*Sevgide güneş gibi ol,
dostluk ve kardeşlikte akarsu gibi ol,
hataları örtmede gece gibi ol,
tevazuda toprak gibi ol,
öfkede ölü gibi ol,
her ne olursan ol,
ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol!*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَنْفِقُوا مِمَّا رَزَقْنَاكُمْ مِّن قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَكُمْ يَوْمٌ لَّا يَبِيعُ فِيهِ وَلَا حُلَّةٌ وَلَا شَفَاعَةٌ وَالْكَافِرُونَ هُمُ الظَّالِمُونَ

“Ey iman edenler! Kendisinde hiçbir alış verişin, hiçbir dostluğun ve hiçbir şefaatin bulunmadığı bir gün gelmeden önce, size verdiğimiz rızıklardan Allah yolunda harcayın. Kâfirlere gelince, onlar zalimlerdir.”

Bakara 2/254.

İnsanlar dünyada bir şeye ihtiyaç duyduklarında ya bunu satın alırlar ya dostlarından karşılıksız temin ederler ya da bir yabancından -araya bir dostu veya tanıdığı koyarak- elde ederler. Ahirette bu üç imkândan hiçbiri mevcut değildir. Orada kulun muhtaç olduğu geçer akçe dünya hayatında yaptığı hayırlardır. Allah rızası için yapılan harcamalardır, ahirette biçmek için dünya tarlasına ekilen tohumlardır. *İnfak*, “O’nun rızası dışında bir karşılık beklemeden harcamak” demektir. Bu ibadet maksadıyla ve usulüne uygun olarak yapılırsa zekât olur, sadaka olur, kurban olur, aile ve akrabaya yönelik olursa nafaka olur. Hâsılı burada infak geniş manada kullanılmış, yalnızca savaşa gidenlere veya yoksullara yapılacak harcama ve yardım kastedilmemiştir.

Ahirette kulların amel defterleri dolu olursa (dünyada iken ibadet ve infak yapmış olurlarsa) o amelilerin (geçer akçelerin) alacağı değerli şeyleri alırlar. Amel defterleri boş olursa dostluk ve şefaate işlerini yürütemez, ihtiyaçlarını gideremezler. Çünkü orada aracılık ve şefaahat Allah’ın iznine bağlıdır, özel durumlara mahsustur ve ortada adalet terazisi (mizan) vardır.

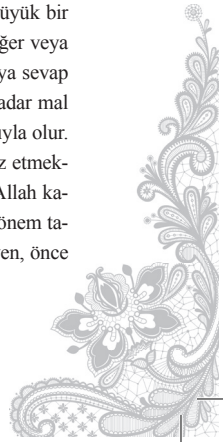
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

مَنْ تَصَدَّقَ بِعَدْلِ تَمْرَةٍ مِنْ كَسْبٍ طَيِّبٍ وَلَا يَقْبَلُ اللَّهُ إِلَّا الطَّيِّبَ وَإِنَّ اللَّهَ يَتَقَبَّلُهَا بِيَمِينِهِ ثُمَّ يُرَبِّهَا لِصَاحِبِهِ كَمَا يُرَبِّي أَحَدَكُمْ فَلَوْهُ حَتَّى تَكُونَ مِثْلَ الْجَبَلِ

“Kim, helal kazancından bir hurma kadar sadaka verirse -ki Allah, helalden başkasını kabul etmez- Allah o sadakayı kabul eder. Sonra onu dağ gibi oluncaya kadar, herhangi birinizin tayını büyüttüğü gibi, sahibi adına ihtimamla büyütür.”

Buhari, Zekât 8; Tevhid 23; Müslim, Zekât 63, 64.

Hadisimiz, helalinden verilen sadakaların Allah Teâlâ tarafından nasıl büyütüldüğünü, herkesin anlayacağı bir misalle anlatmaktadır. Güzel bir küheylan yavrusuna sahip olan kimse o güzel tayı, büyük bir at olsun diye nasıl özenle bakar, büyütür, beslerse; Allah Teâlâ da kulun helal maldan verdiği değer veya miktar bakımından bir hurma kadar olan sadakayı kabul buyurur ve o kişi adına yine miktar veya sevap bakımından dağ gibi oluncaya dek artırır. Neticede bir hurma tanesi sadaka veren kimse, dağ kadar mal tasadduk etmiş gibi olur. Sadakaların Allah tarafından artırılması, ecir ve sevaplarının katlanmasıyla olur. Ayrıca sadakanın helal yoldan kazanılmış temiz bir maldan verilmiş olması son derece önem arz etmektedir. Zira Allah Teâlâ, helal ve temiz olmayan hiçbir sadakayı asla kabul buyurmaz. O sebeple Allah katında, sahibi adına arttırılacak olan sadakanın azlığı çokluğu değil, helal maldan verilmiş olması önem taşımaktadır. Cenab-ı Hakk’ın yüce katına ancak temiz olan sözler ve işler ulaşabilir. Yücelik isteyen, önce kendi kalitesine dikkat etmek zorundadır.

ALLAH'IN RAHMETİ AMELİMİZİ BERKETLENDİRİR

“Mallarımı Allah yolunda harcayanların durumu, yedi başak bitiren ve her başakta yüz tane bulunan bir tohum gibidir. Allah, dilediğine kat kat verir. Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.” (Bakara 2/261) Rabbimiz yapmış olduğumuz hayırlı amellerimizden hoşnut olur. Yapılan hayır kat kat artırılarak değerlendirilir. Ayet-i kerimede de vurgulandığı gibi biz bir işleriz, Rabbimiz onu binlere dönüştürür. Bu onun kuluna olan sevgisinin ve merhametinin göstergesidir.

Günlük hayatımızda dostlarımızdan, sevenlerimizden bir hediye aldığımızda veya bir ilgi gördüğümüzde bizim için kıymeti farklı olur. Buna ayrı bir önem atfederiz. Çocuklarımızdan hayatımıza bir katkı, bir hizmet gördüğümüzde de büyük bir sevinç yaşarız. Bir ebeveyn için çocuğunun başarısı, kazancı fevkalade mutluluk vericidir. Bu rabbimizin bahsettiği merhamet ve muhabbetendir.

Asıl merhametin membaı olan Yüce Allah da bizim O'nun rızası için gösterdiğimiz gayret ve çabalardan razı olur. Yapılan güzel davranışların karşılığında cennet nimetlerinin bahşedilmesi ancak Rabbimizin merhametinin enginliği ile anlaşılabilir. Bu dünyadaki çabalarımıza karşı dünyadan ancak ömrümüzün süreci kadar karşılık alırız. Oysa ibadetimize karşı ebedi bir ahiret hayatı, bol nimetler, dünyadakiyle kıyaslanmayacak kadar güzel ikramlar vaat edilmektedir. Geçici dünya hayatı karşılığında ebedi ahiret hayatı Rabbimizin kullarına merhametidir.

Ebu Hüreyre (r.a) Peygamberimiz'in şöyle buyurduğunu rivayet ediyor: *“İzzet ve celal sahibi Allah şöyle buyurmuştur: Kulum iyi bir iş yapmaya niyet eder de yapmazsa ona bir iyilik sevabı yazarım. Ama onu yaparsa on kattan yedi yüz katına iyilik sevabı yazarım. Eğer kulum bir kötülük yapmaya niyet eder de yapmazsa onu bir günah olarak yazmam. Fakat kötülüğü işlerse ona bir günah yazarım.”* (Müslim, İman 204)

Cezada adaleti ve mağfireti, mükâfatta rahmetini konuşturması da rahmetinin enginliğindedir. Karşılaşmayı umduğumuz Rabbimizin mükâfatı amellerimizin bire bir karşılığı değil Allah'ın rahmetiyle büyüttüğü, çoğalttığı ikramıdır.

Peygamberimiz buyuruyor ki, *“Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz bilakis kalplerinize ve amellerinize bakar.”* (Müslim, Birr 34) Rahmet terazisinde yaptığımızın miktarı ve şekli değil gönüllerimizden yaptığımız katkıdır.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

قُلْ إِنَّ رَبِّي يَبْسُطُ الرِّزْقَ لِمَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَيَقْدِرُ لَهُ وَمَا أَنْفَقْتُمْ مِنْ شَيْءٍ فَهُوَ يُخْلِفُهُ وَهُوَ خَيْرُ الرَّازِقِينَ

“De ki: “Rabbim kullarından dilediğine rızık bol verir, dilediğine de kısar. Başkaları için ne harcarsanız Allah onun yerine yenisini verir. O rızık verenlerin en büyüğüdür.”

Sebe 34/39.

Hayır amacıyla yapılan harcamalar Allah katında karşılıksız kalmadığı gibi gönül rızasıyla veren kişi bundan ötürü bir kayba da uğramış olmaz; onların yeri Allah Teâlâ tarafından bir şekilde doldurulur. Bu, ya yerine benzeri maddi imkânlar verilmesi ya da bitmez tükenmez bir hazine olan kanaat duygularının geliştirilmesi ve kişinin iç huzurunun artırılması biçiminde olabilir (*Zemahşeri, III, 262*).

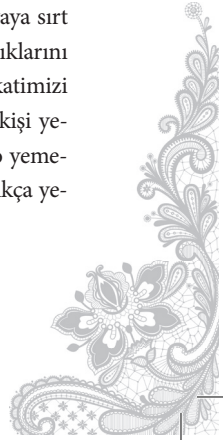
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

طَعَامُ الْوَاحِدِ يَكْفِي الْإِثْنَيْنِ، وَطَعَامُ الْإِثْنَيْنِ يَكْفِي الْأَرْبَعَةَ،
وَطَعَامُ الْأَرْبَعَةِ يَكْفِي السَّمَانِيَةَ

“Bir kişinin yiyeceği iki kişiye, iki kişinin yiyeceği dört kişiye, dört kişinin yiyeceği ise sekiz kişiye yeter.”

Müslim, Eşribe 179-181.

Müslüman tokgözlüdür; kanaatkâr adamdır, midesine düşkün olmadığı için de tıka basa yemez. Çünkü bir kişiyi doyuracak bir yemekle iki kişi rahatça doyabilir; iki kişiyi doyuracak bir yemekle üç kişi doyabilir. Müminin tokgözlü ve kanaatkâr olması dünyaya sırt çevirmesini gerektirmediğinden, o çok çalışıp çok kazanır; bununla birlikte kazandıklarını yoksullarla paylaşmaktan zevk duyar. Hadis-i Şerif birlikte yemenin bereketine dikkatimizi çekmektedir. Peygamberimiz iki kişilik yemeği dört kişi, dört kişilik yemeği sekiz kişi yediği takdirde onların doymayıp yarı tok kalkacaklarını söylememekte, tam aksine o yemeğin sofradakilerin hepsine yeteceğini belirtmektedir. Demek ki yiyenlerin sayısı arttıkça yemeğin bereketi de artmaktadır.

Dini Bilgiler

HZ. PEYGAMBER SÜNNETİNE GÖRE YEMEK

Efendimiz (a.s)’in bildirdiğine göre çok yemek kalbi öldüren, insanın meleket âlemiyle bağlarını kesen ve şeytanın kan damarlarımızda dolaşarak duygu ve düşüncelerimize nüfuz etmesini kolaylaştıran kötü bir alışkanlıktır. Ârifler de manevi yükselişin ilk adımı olarak az yemeyi, az konuşmayı ve az uyumayı şart koşarlar. Onlara göre kalbini parlatmak ve sezgi gücünü artırmak isteyenlerin midesini boş tutmaya dikkat etmesi gerekir. Mide doldukça kalbin gafleti artar. Günümüz tıbbi da birçok hastalığın, karışık gıdaları aynı anda ve çok miktarda yemekten kaynaklandığını söylemektedir.

Efendimiz (a.s) insanoğlunun midesinden daha kötü bir kap doldurmadığını haber vermiş, illa çok yemek isteyen midesinin üçte birini suyla, üçte birini yemekle doldurmasını, üçte birini de nefes alabilmek için boş bırakmasını tavsiye etmiştir (Tirmizi, Zühd 47). Çok yemekten kaynaklanan geçirmeyi hoş görmemiş ve dünyada insanların en çok doymuş olanlarının kıyamet gününde en çok aç kalacak olanlar olduğunu haber vermiştir (Tirmizi, Kıyamet 38). Hz. Âişe’yi çok yemek konusunda uyarılmış ve bir günde iki defa yemek yemenin israf olduğunu söyleyip “*Tek meşgalenin miden olmasını mı istiyorsun?*” diye sormuştur (Hayatü’s-Sahabe, c.2, s.83). Hz. Âişe’nin kanaatine göre Peygamberimiz’in vefatından sonra bu ümmet arasında ortaya çıkan ilk bela tokluk belasıdır.

Eşrefoğlu Rumi çok yiyenlerin nefis terbiyesinde asla yol alamayacağını şöyle dile getirir:

*Çok yiyenlerdir ibadet etmeyen
Çok yiyendir doğru yola gitmeyen
Çok yiyendir hak cemalin görmeyen
Çok yiyenlerdir bu dünyayı seven
Çok yiyenlerin teni olur ağır
Çok yiyenlerin kulakları sağır
Çok yiyenler gaflate dalmışdürür
Çok yiyenler dünyaya dalmışdürür
Çok yemeklidir kafirler hasleti
Çok yiyenler göre yarın mihneti
Çok yiyenlerin gözü görmez yolu
Çok yiyenlerin zikir etmez dili
Çok yemeklik key ulu mihnetdürür
Az yemeklik bil büyük devletdürür*

AYET-İ KERİME VE MEALİ

فَأَمَّا الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَاعْتَصَمُوا بِهِ فَسَيُدْخِلُهُمْ فِي رَحْمَةٍ مِنْهُ
وَفَضْلٍ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمًا

“Allah’a iman edip ona sımsıkı sarılanlara gelince, Allah onları kendisinden bir rahmet ve lütüfa kavuşturacak ve onları kendisine varan doğru bir yola iletecektir.”

Nisa 4/175.

Ayet Müslümanları Allah’a, Hz. Peygamber’e ve onun tebliğ ettiği Kur’an’a inanmaya ve sımsıkı sarılmaya davet etmektedir. Ayette Kur’an’a ve Hz. Peygamber’in sünnetine sarılanlar için üç güzel müjdeden bahsedilmektedir:

1. Allah’ın rahmet deryasına dalmak.
2. O’nun lütfuna mazhar olmak.
3. Sırat-ı müstakim/hidayete ermek.

Hiç bir kul dünya hayatında, bu üç değerli ödülün daha iyisini, büyüğünü bulamaz ve elde edemez; bütün nimetler, mükâfatlar ve ecirler bu üç ödülün içindedir. İnsanlar Allah’ın rahmetiyle esirgenir, lütfuyla gönenir, hidayetiyle doğruyu, güzeli ve iyiyi bulur, bilir ve yaşarlar.

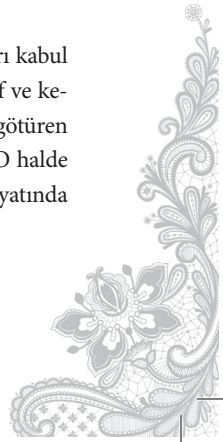
HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

قَارِبُوا وَسَدِّدُوا، وَاعْلَمُوا أَنَّهُ لَنْ يَنْجُوَ أَحَدٌ مِنْكُمْ بِعَمَلِهِ

“(Amellerinizde) orta yolu tutunuz, dosdoğru olunuz. Biliniz ki, hiçbiriniz ameli sayesinde kurtuluşa eremez.”

Müslim, Münâfikîn 76, 78.

Ameller, kurtuluşun bir bedeli değil, vasıtasıdır. Amele muvaffak kılan da, onları kabul eden de Allah’tır. O halde neresinden bakılırsa bakılsın, kurtuluşumuz Allah’ın lütuf ve keremi ile. Orta halli, dürüst, sürekli ve kararlı bir tavır, erişilmek istenen hedefe götüren en güvenilir ve sağlıklı yoldur. Dindarlık gayretiyle de olsa, aşırılık doğru değildir. O halde yapılacak iş, mutedil ve müstakim bir çizgide dini yaşamak, onun esaslarına tüm hayatında bağlı kalmak, gücü ölçüsünde çalışmaktan ibarettir.

AMELLER KABULE MUHTAÇTIR

Hayırlı bir iş yaptığımızın ardından Allah kabul etsin diye dua ederiz. Bu, amelimizin Allah'ın kabulüne muhtaç olduğuna olan inancımızdandır. O kabul etmediği takdirde bizim yaptıklarımızın hiçbir kıymeti kalmaz. Rabbimiz, samimi ve şartlarını yerine getirerek yaptığımız her iyiliğimizi kabul edeceği müjdesini verir. Peygamberimiz (a.s) şöyle buyuruyor: “Allah sadece samimi bir şekilde ve kendi rızası gözetilerek yapılan amelleri kabul eder.” (Nesai, Cihad 24) Hz. İbrahim (a.s): “Rabbim! Beni namaza devam eden bir kimse eyle. Soyumdan da böyle kimseler yarat. Rabbimiz! Duamı kabul eyle”

(İbrahim, 14/40) niyazında bulunur.

Dua, kulun bütün benliğiyle yüce yaratana yönelerek ondan istek ve dilekte bulunmasının şeklidir. Dua kulluğun özüdür. Fakat biz duayı kelimelerle dile getirdiğimiz isteklerimiz için kullanarak anlamını özelleştirmiş ve çerçevesini daraltmışız. Bu nedenle her ibadetten sonra o ibadeti vesile kılarak Rabbimize isteklerimizi ihtiyaçlarımızı arz ederiz. Dua, kulun muhtaç olduğunun, kibirli olmadığını ifadesidir. Her türlü nimetin Allah'tan geldiğinin ifadesidir.

Kur'an-ı Kerim okuduğumuzda okumadan hâsıl olan sevabın kabulü için dua ederiz. Oruç tuttuğumuzda iftar ederken dua ederiz. Hac'da her bir rüknü eda ederken dua ederiz. Kurbanımızı keserken kabulü için dua ederiz. Her namazdan sonra dua, tesbih, kıraat ve zikrederiz. Her farz namazdan sonra okuduğumuz ayetler, tesbihat ve zikirler hadis-i şeriflerde tavsiye edilen okumalardır.

Hz. Âişe validemizin rivayet ettiği üzere Peygamberimiz namazdan selam verip çıkınca şu duayı okumadan yerinden kalkmazdı: “اللَّهُمَّ أَنْتَ السَّلَامُ وَمَنْكَ السَّلَامُ تَبَارَكَتَ يَا ذَا الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ

Allah'ım! Sen barış ve esenlik, barış ve esenlik senden gelir. Yücelik ve ikram sahibi olan Allah'ım sen ne mübareksin.” (Ebu Davud, Vitir, 25) Bir başka rivayette üç defa

اللَّهُمَّ اسْتَغْفِرُكَ der sonra yukarıdaki duayı okurdu. Ebu Hüreyre'nin rivayet ettiği bir hadis-i şerifte ise bir kimse her namazdan sonra 33 defa sübhanallah 33 defa elhamdülillah ve 33 defa Allahü ekber dedikten sonra لا إله إلا الله وحده لا شريك له له الملك وله الحمد وهو على كل شيء قدير denizlerin köpükleri kadar çok günahı olsa da bağışlanacağı müjdelendir. Her farz namazdan sonra aceylele namaz mekânımız terk etmeden bu dua ve zikirleri okuyup niyazda bulunursak inşaallah hadis-i şerifin müjdelediği bu ikrama mazhar oluruz. İbadet dua için vesile; dua da ibadetin kabulü için sebeptir.

AYET-İ KERİME VE MEALİ

كُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ وَنَبَلُوكُمْ بِالْأَشْرِّ وَالْأَخْيَرِ فِتْنَةً وَإِنَّا تُرْجِعُونَ

“Her canlı, ölümü tadar. Bir deneme olarak sizi hayırla da, şerle de imtihan ederiz. Ve siz, ancak bize döndürüleceksiniz.”

Enbiyâ 21/35.

Bu ayet, her canlının ölümü tadacağını bildirmektedir. Nitekim başka bir ayette Hz. Peygamber’e hitaben, “*Elbette sen öleceksin, onlar da ölecek*” (Zümer 39/30) buyurarak bu gerçeği açık bir şekilde ifade etmiş, ölüm ve ölüm ötesi hakkında umursamaz davrananlara bu tutumlarının kendilerini hiçbir şekilde bu gerçeklerden kurtaramayacağını haber vermiştir. Ayet, insana ölümlülüğü, hayatın iyi ve kötü yönleriyle bir sınav alanı olduğu, sonunda herkesin Hakk’ın huzuruna varıp hesap vereceği gerçeğinin yalın fakat etkili bir ifadesidir.

HADİS-İ ŞERİF VE MEALİ

أَكْثَرُوا ذِكْرَ هَاذِمِ اللَّذَاتِ

“Zevkleri bıçak gibi keseni -ölümü- çok hatırlayın!”

Tirmizi, Zühd 4.

Çocuklar deniz kenarında oynarken kumdan evler yapar, onunla bir müddet oynar, canları sıkılınca da kendilerini saatlerce oyalayan bu evi bir tekmeyle yerle bir ederler. Yahut şiddetli bir dalga, o evcikleri yalayıp yutar. Ölüm de böyledir. Gelecek günlere dair hayalinde nice planlar, projeler yapan insan, birden bire ölümü hatırlayınca hayal ufkunu acı bir hüznün kaplar. Zihnindeki planları gerçekleştirmek üzere olan kimseler, ha bugün ha yarın diye çırpınıp dururken, ölüm her şeyi bir anda yıkıp dağıtır. Onca emek ve zahmet, çocukların kumdan evi gibi yok olup gider. Kaçınılmaz gerçek işte budur. Bu gerçeği kimse inkâr edemez. Hal böyle olunca, hayal dizginlerini büsbütün koyuverip ölüm gerçeğini unutmalıdır. Efendimizin buyurduğu gibi ölümü sık sık anarak kendine bir çeki düzen vermeli, nefsin ve şeytanın oyununa gelmemelidir.

ÖLÜMÜ ÇOK ANMAK

Mevlânâ Hazretlerinin tespitine göre herkesin ölümünü iştih de kendi ölümünü hiç hatırına getirmemek kişide ahmaklık belirtisidir. Bu durumun asıl sebebi nefsinin esiri olan insanın ölümsüzlüğü arzulayıp dünyada ebedi kalmak istemesi ve ölümden bahsedilmesine bile dayanamamasıdır. Çünkü nefsin mayasında fâniliğe isyan vardır. Bu yüzden ölümü tefekkür etmekten hoşlanmaz. Ahireti hatırlatan her şeyden rahatsız olur. Bu tavrıyla âdeta ölümden ve ahiretten kaçmak ister. Sanki ondan kaçmakla, ahiretsiz bir dünya hayatı yaşayabileceğini zanneder.

Bu gaflet şaşkınları nazarında ölüm, sanki hep başkalarının kaderidir. Ömrü boyunca sayısız cenaze manzarasına şahit olsa da, kendini hiç o mevtânın yerine koymaz. O tabuta veya kabre girme sırasının bir gün kendine geleceğini düşünmek bile istemez. Ölüm karşısında hep sahte bir muâfiyet duygusu taşır. Yani ölümün hikmet ve ibret derslerini okuyamaz. Bu ise gâfil veya ölü kalplerin alâmetidir. Ahireti yok saymakla ondan kurtulacağını zannetmek, ancak bir hamakâtin göstergesidir. Oysa Enbiyâ Suresi'nin 35. ayetinde “*Her canlı ölümü tadacaktır. Bir imtihan olarak sizi hayırla da şerle de deniyoruz. Ve siz ancak bize döndürüleceksiniz...*” buyrulmaktadır. Dünyanın çekiciliğine kapılıp gidişatın istikametini unutmamak ve bütünüyle gaflete düşmemek için Efendimizin “*Bütün zevkleri kökünden yok eden ölümü çokça hatırlayınız!*” (Tirmizî, Kıyâmet, 26) buyruğuna kulak vermek gerekir.

Ölüm üzerinde düşünmenin bu hayatın kalitesini nasıl artıracığı Hasan Basri Hazretleri'nden aktarılan şu kısa anekdotta net bir şekilde ortaya çıkar:

Hasan-ı Basrî Hazretleri bir cenazeye katılmıştı. Defin işlemleri bittikten sonra yanındaki bir zâta sordu:

“–Bu vefat eden zât, acaba şu anda dünyaya geri dönüp salih amellerini, zikirlerini artırmayı ve günahlarına daha fazla istiğfar etmeyi düşünüyor mudur?” O zât da:

“–Evet, tabii ki düşünüyordur.” dedi. Bunun üzerine Hasan-ı Basrî Hazretleri şöyle buyurdu:

“–O halde bize ne oluyor ki bu vefat eden kişi gibi düşünmüyoruz?”

Kendisine en akıllı müminin kim olduğu sorulduğu zaman Efendimizin verdiği cevap bu konudaki son sözümüz olsun: “*Ölümü sıkça hatırlayıp, ölümden sonrası için en iyi hazırlık yapan kimsedir. İşte gerçek akıllı insanlar onlardır...*” (İbn-i Mâce, Zühhd 31)